

T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Yöneticisi
Doç. Dr. EmreATILGAN

ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE SAĞLIK TURİZMİ
POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: TRAKYA
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Semra BÖBEK

Referans no: 10298556

EDİRNE-2021

**T.C
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

Tez Yöneticisi
Doç. Dr. Emre ATILGAN

**ÜNİVERSİTE HASTANELERİNDE SAĞLIK TURİZMİ
POTANSİYELİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ: TRAKYA
ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Semra BÖBEK

Destekleyen kurum:

EDİRNE-2021

TEŞEKKÜR

Tezin yazılış sürecinde benden desteğini esirgemeyen aileme ve lisansüstü eğitim süresince bilgilerinden ve tecrübelerinden yararlandığım tüm hocalarıma, Doç. Dr. Emre Atılğan'a, Doç. Dr. Aysu Zekioğlu'na teşekkürlerimi sunarım. Eğitim hayatım boyunca desteğini ve iyi niyetlerini gördüğüm herkese teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
GENEL BİLGİLER.....	4
TURİZM KAVRAM.....	4
SAĞLIK TURİZMİ VE ÇEŞİTLERİ.....	11
TÜRKİYE VE DÜNYADA MEDİKAL TURİZM UYGULAMALARI	18
SAĞLIK BAKANLIĞI SAĞLIK TURİZMİ MEVZUATI	32
SAĞLIK BAKANLIĞI TARAFINDAN PLANLANAN MEVZUATLAR.....	35
ONUNCU KALKINMA PLANI (2014-2018).....	36
GEREÇ VE YÖNTEMLER	38
BULGULAR.....	40
TARTIŞMA.....	54
SONUÇLAR.....	59
ÖZET	62
SUMMARY	63
KAYNAKLAR.....	65
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	70
ÖZGEÇMİŞ	72
EKLER	

SİMGE VE KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AİDS	: Edinilmiş Bağışıklık Yetmezliği Sendromu
CII	: Hindistan Endüstrisi Konfederasyonu
DEİK	: Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
HIV	:İnsan bağışıklık yetmezliği virüsü
IUCN	:Uluslar arası Doğa Koruma Birliği
IVF	: Tüp bebek tedavi yöntemi
JCI	: Uluslararası hastane akreditasyon kuruluşu
OECD	: Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCAP	: Birleşmiş Milletler Asya ve Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu
UNWTO	: Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü

GİRİŞ VE AMAÇ

Antik çağlardan beri, insanlar hastalıklarına çare aramak ve şifa bulmak için seyahat etmişlerdir. 20.yüzyılda özellikle ikinci dünya savaşından sonra turizm büyük bir endüstri haline gelmiştir. Turizm faaliyetlerinin, bilgi ve teknolojinin artmasıyla daha da büyük bir ivme kazanmıştır. Küreselleşmenin hızla arttığı dünyada rekabet de giderek artmaktadır. Turizm sektörü, bu rekabet koşullarına ayak uydurabilmek ve ayakta kalabilmek için kendini sürekli geliştirmek ve yeni dünyanın yeniliklerini göz ardı etmemek zorundadır. Bu yeniliklerden biri de sağlık turizmidir. Bir zamanlar turizm denilince, tarih, doğal güzellikleri keşfetmek, deniz, kum, güneş, tatil gibi faaliyetler akla gelirken, günümüzde ise tüketim kültürünün hızla değişmesi, küreselleşmenin ve teknolojinin hızla artması, dünyanın her yerine uçuş mesafelerinin kısalması, bir çok sektörde hizmet ve çeşitliliğin artmasına neden olmuştur.

Bu gelişmeler ışığında sağlık turizmi, turizm sektöründeki pazar payını giderek arttırmaktadır. Dünyada yaklaşık 30 milyon insan, daha kaliteli sağlık hizmeti, daha kısa bekleme süreleri içerisinde ve daha uygun fiyatlara sağlık hizmeti alabilmek adına ülkeleri dışına çıkmaktadırlar. Dünya geneline bakıldığında, sağlık turizmi harcamaların 500 milyar dolar dolaylarında olduğu bilinmekte ve bu rakamın 2023 yılında 1 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. Dünya ülkeleri, ekonomik açıdan büyük bir sektör haline gelen sağlık turizmi pastasından paylarını almak ve sağlık turistlerini kendilerine çekmek için büyük bir yarışın içinde yer almaktadırlar.

Türkiye'nin coğrafi yapısı, mevsimsel avantajları, dünya standartlarındaki teknoloji ve tıbbi donanımı, üst düzeyde uzmanlaşmış nitelikli insan gücü, zengin yeraltı termal

kaynakları, Avrupa'ya kıyasla % 60'lara varan fiyat uygunluğu ve dünyada hızla artan yaşlı nüfusa nazaran, ülkemizin genç dinamik bir nüfusa sahip olması, ülkemizin sağlık turizmi potansiyelini arttırmaktadır.

Sağlık Bakanlığı'nın, öncelikli hedefleri arasında yakın bölge komşularımız olan ülkelerden daha kaliteli sağlık hizmeti almak isteyen sağlık turistlerini ülkemize çekilmesi, diğer dünya ülkelerindeki insanların sağlık turizmi alanındaki taleplerini en iyi şekilde karşılanarak, sağlık turizmi alanında en çok tercih edilen ülkeler arasına girmeyi ve 2023 yılında yıllık 20 milyar sağlık turizmi gelirine ulaşmayı hedeflediği göz önünde bulundurulduğunda, çalışmamızda sağlık turizminin bir alt kolu olan medikal turizmin mevcut durumu irdelenecektir.

Çalışmanın öncelikli amacı, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde hizmet alan uluslararası hastalara ilişkin mevcut durumun rakamlar üzerinden tanımlayıcı analizinin yapılarak, sağlık turizm potansiyeli açısından değerlendirilmesidir.

Bu amaca yönelik olarak ilgili hastanenin yöneticileriyle görüşmeler yapılarak hastanenin sağlık turizm açısından kurumsal yapılanmasının değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda tespit edilen aksaklıkların çözümüne yönelik önerilerde bulunulması, ayrıca sağlık turizmin geliştirilmesine katkı sağlayacak önerilerin ortaya konması amaçlanmaktadır. Buna bağlı olarak:

- Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde hizmet alan uluslararası hastalara ilişkin mevcut durumun rakamlar üzerinden tanımlayıcı analizinin yapılması,
- Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sağlık turizmi açısından kurumsal yapılanmasının değerlendirilmesi,
- Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin Sağlık Bakanlığı uygulamaları açısından değerlendirilmesi, çalışmanın alt amaçlarıdır.

Çalışmanın amacına hizmet edebilmesi için, “genel bilgiler” kısmında, turizm kavramı, sağlık turizmi kavramı ve çeşitleri, Türkiye ve Dünya'da medikal turizm, ayrıca Türkiye'deki sağlık turizmi mevzuatı irdelenecektir. Çalışmanın yöntemi, örnekleme ve kısıtlılıkları “gereç ve yöntemler” bölümünde anlatılmıştır. “Bulgular” kısmında, uygulamaya yönelik tanımlayıcı istatistikler ve tablolar sunulmuştur. Mevcut bilimsel bilgiler ve çalışma bulguları doğrultusunda, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde hizmet alan uluslararası hastalara ilişkin mevcut durumun belirlenmesi, ilgili hastanenin sağlık turizm açısından kurumsal yapılanmasının değerlendirilmesi, ayrıca Sağlık

Bakanlığı uygulamaları açısından değerlendirilmesi ve bu doğrultuda tespit edilen aksaklık ve çözümüne yönelik öneriler “tartışma” bölümünde ele alınmıştır.

GENEL BİLGİLER

TURİZM KAVRAM

Türk Dil Kurumu “TDK” turizm kavramını; “Bir ülke veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü” olarak tanımlamaktadır (1).

Birleşmiş Milletler Dünya Turizm Örgütü “UNWTO” turizmi şöyle tanımlamaktadır:

Turizm; Kişilerin geçici bir süre ile bir yerde konaklamaları faaliyetlerinden doğan, sürekli kalma amacı gütmeyen ve herhangi bir kazanç elde etme amacı taşımayan, sağlık, spor, dinlenme, iş, din, eğlence, kültür, kongre, seminer, aile ziyaretleri gibi bireysel veya toplu olarak yaptıkları faaliyetlerin tümü olarak tanımlamaktadır (2).

Turizm; Yabancıların, gezi ve eğlence amacıyla, devamlı maddi kazanç elde etme faaliyetine dönüşmemesi koşuluyla, konaklamaları faaliyetinden doğan ilişkilerin tümü olarak açıklanmaktadır. Eğitim, kültür, spor, eğlence, dinlenme, din, tarih vb. şekillerde kendi içinde çeşitleri vardır. Bunlar dışında turizmin bir diğer çeşidi de sağlık turizmidir. Sağlık turizmi ”sağlıklı ve zinde yaşamaya yönelik çabaların tümüdür”, medikal turizm ise “tıbbi müdahale ve tedavi amaçlı yapılan turizm” olarak tanımlanmaktadır (3).

Turist: İnsanların sürekli olarak yaşadıkları yerden ayrılıp, daha sonra yaşadıkları yere yeniden dönmek üzere, tüketici olarak seyahat eden ve konaklayan kişiler olarak tanımlanmaktadır (4).

Dünyanın ilk turisti, Marco Polo’dur. Marko Polo’dan önceki gezginlerin, tüccar ya da kaşif oldukları bilinmektedir. Marko Polo’yu tüm hayatlarını malikanelerde geçiren İngiliz asilzadeleri izlemiştir. Ataları gibi bir şatoda ömürlerini tüketip ölmek

istememişlerdir.Yaşadıkları malikanenin ötesinde farklı yaşamları keşfetme arzusu turizm kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Teknolojinin de ülkeleri birbirine yakınlaştırmasıyla insanların dünyayı dolaşmaya başladıkları görülmektedir (5).

Turizmin Ortaya Çıkış Sebepleri

Milyonlarca insanı kapsayan, geçici olarak yerleşim yerleri dışında seyahat, ve konaklama yapmalarına yol açan, turizm olayını doğuran, ortaya çıkaran birçok sebep ve faktör bulunmaktadır. İnsanlar birçok nedenlerle turizm yapmaktadırlar. Bu nedenler yüzyıllar boyunca aynı kalmış ve değişmemiştir. İnsan psikolojisine, sosyal yaşantısına, bütün psiko-sosyal ve ekonomik görüş, davranış ve tutumuna bağlı olarak ortaya çıkan turizm hareketlerinin çıkış nedenlerinin temelinde yatan faktörler aynı kalmakla beraber, bu faktörlere etki gösteren diğer sebepler, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmelere paralel bir şekilde değişmektedir (6).

Bu faktörlerin ve gelişmelerin ışığı altında, turizm olayının ortaya çıkış nedenlerini şu şekilde sıralamak mümkündür (7).

- **Dinlenme amaçlı sebepler:** Romalılar zamanından bu yana kaplıcalar, şifalı sular ve içmeler turistik seyahatlerin sebebini teşkil etmiştir. 20. yüzyılda ise insanların dinlenme ihtiyacını arttıran uygarlık, bu tip turizme büyük ölçüde sebep olmaktadır.
- **Dini sebepler:** Mekke, Roma, Kudüs gibi dini merkezler yüzyıllar boyunca gezginlerin en çok ziyaret ettikleri yerler olmuştur. Dini inançların doğurduğu turizm olayına günümüzde de oldukça sık rastlanmaktadır. Mukaddes sayılan hac yerlerinin ziyareti, turizm akınlarının ortaya çıkmasındaki etkileri oldukça büyüktür.
- **Eğlenme ihtiyacı:** Sürekli yaşadığı yerden ve bulunduğu ortamdan belirli bir süre ile çıkıp, farklı bir yerde eğlenme, dolaşma, vakit geçirme ihtiyacı birçok kimseyi turizm olayına katmaktadır.
- **Spor:** Sporla ilgili faaliyetler, gösteriler turizm olayının doğmasına neden olmuştur. Eski Yunanlılardan beri Olimpiyat oyunlarının, turizm üzerinde büyük bir etkisi olmuştur. Ulusal ve uluslararası spor gösterileri geniş kitleleri ilgilendirmekte, iç ve dış turizm hareketlerinin ortaya çıkmasına ve artmasına neden olmaktadır.
- **Araştırma, merak, macera:** Eski dönemlerin ilk turistleri merak, macera, yeni yerler görme, keşfetme isteğiyle turistik geziler yapmışlardır. Günümüzde de merak çekici, egzotik yerler turizme ilgiyi arttırmaktadır.

- **Kültür, eğitim, öğrenme:** Birbiri ile ilişkili olan kültür, eğitim ve öğrenim de turizm faaliyetlerine yol açmaktadır. Viyana Operası, Salzburg Mozart festivali, Beyreuth Wagner festivali, Roma, Floransa, Paris gibi şehir müzeleri, sanat eserleri binlerce turistin her yıl bu merkezleri ziyaret etmesine sebep olmaktadır.
- **Doğa sevgisi:** Tabiat güzelliklerinin bir sonucu olan doğa sevgisi de turizm olayının doğmasını sağlamaktadır. Bu bakımdan doğal güzelliklerinin korunması turizm bakımından çok büyük önemi bulunmaktadır.
- **İklim:** Akdeniz bölgesinde bulunan tropikal iklime sahip ülkeler, iklimleri ile büyük turizm akımlarının yaşanmasına sebep olmaktadır. Yaz aylarında, özellikle kuzeyden güneye birçok turist akın etmektedir.
- **Sosyal sebepler:** Toplumda yükselme, itibarın artması, modaya uyma, lüks, konfor, gösteriş, boş zaman tüketimi şekli olan turizm, çoğu zaman sosyal olaylara bağlı olarak başlamaktadır. Turistik reklam faaliyetlerinin, sadece modaya uymak uğruna şu veya bu ülkelere gidilmesine sebep olduğu görülmektedir.
- **Kazanç ve iş için yapılan seyahatlerin turizme yol açması:** Kazanç dolayısı ile yapılan seyahatlerin de bazen turizme sebep olduğu görülmektedir. Kongre, konferans, fuar, sergi, panayır gibi çeşitli faaliyetlerin de turizme yol açtığı görülmektedir.

Turizmin Tarihsel Gelişimi

Turizmin tarihsel gelişimine bakıldığında, ilk çağlarda Romalıların en çok seyahat eden insanlar olduğu bilinmektedir. Romalıların zevk için seyahat eden ilk turistler olduğu, izlenecek yolları, konaklama yerlerini ve uzakları işaretleyen yol haritaları olduğu bilinmektedir. Romalılar, Mısır Piramitleri ve anıtları gibi ünlü tapınak ve eserleri görmek için seyahat ettikleri ileri sürülmektedir. Büyük İskender döneminde M.Ö. 334 yılında sadece bir dönemde yaklaşık 700.000 turistin Efes'e sihirbazlık, akrobasi, sirk gibi gösterileri izlemek için gelmesi, o dönemde turizme gösterilen ilginin bir kanıtıdır. Orta çağda, Roma İmparatorluğunun çöküşü ile birlikte, eğlence, zevk, sefa, dinlenme turizmin yerine din turizminin ön plana çıktığı görülmektedir. Orta çağda en önemli turizm hareketleri İslamiyet'in de hızla yayılmaya başlamasıyla, Mekke ve Medine'yi bir çok insanın ziyaret etmesiyle artmıştır. Hristiyan ve Müslüman toplulukları arasında yaşanan Haçlı Savaşlarının büyük toplumsal hareketlere dönüşmesi dini turizmden sayılmaktadır. Rönesans hareketlerinin etkisiyle Yeni Çağ'da İtalya'ya yapılan ziyaretler kültür turizminin doğmasına neden olmuştur. Endüstri devrimine gelindiğinde, sosyal ve ekonomik yapılarda meydana

gelen değişikliklere bağlı olarak, demiryollarının gelişmesini sağlamış ve ilkel yolcu taşıma sisteminden daha modern ve çağdaş taşıma sistemine geçilmiştir. Bu çağın son dönemlerinde şehirleşmenin artması, nüfusun ve insanların gelir düzeyinin artması ile turizmde artışlar meydana gelmiştir. Seyahatlerin önceden planlanması ve organize edilmesi için seyahat acenteleri kurulmuştur. Thomas Cook, içkinin zararları ve kötülükleri hakkında vaaz veren bir vaiz iken İngiltere'nin ilk seyahat acentesini kuran kişidir. 1841 yılında İngiltere'nin Leicester- Loughborough şehirleri arasında, trenle 570 yolcu taşıyarak tarihte ilk tur düzenleyen kişi olarak bilinmektedir. Yakın Çağ turizmin en hızlı geliştiği dönemdir. 2.dünya savaşıdan sonra ulaşım sektörünün hızlı bir ivme kazanması, hava yolu ulaşımının ucuzlaması, insanların seyahati bir tatil ve dinlenme ihtiyacı olarak görmeye başlamaları, insanların daha çok seyahat etmelerine neden olmuş ve bu günlere gelinmiştir (8).

Turizm Kavramının Önemi

Turizm, turistik varlıkların değerinin toplumca daha iyi anlaşılmasına ve bu sayede tarihi, doğal ve kültürel değerlere sahip çıkılmasına olanak sağlayan bir olgudur. Bu olgunun gelecek kuşaklara da aşılanarak, ülkelerin öz varlıklarının korunması sağlanabilir. Turizmin önemi aşağıdaki gibi özetlenmiştir;

- Milli gelire katkı sağlamaktadır.
- Ekonominin gelişmesini sağlayan bir faaliyettir.
- Birçok insanı ilgilendiren bir üretim ve tüketim olayıdır.
- İş ve istihdam olanakları sağlamaktadır.
- Doğal, kültürel ve sosyal çevrenin korunması ve geliştirilmesinin etkili bir aracıdır.

Sağladığı dövizle dış ödemeler dengesini olumlu yönde etkileyen bir endüstridir (9).

Turizm Sektörünün Dünyada ve Türkiye'deki Yeri ve Önemi

Turizm sektörü, dünyada olduğu gibi Türkiye'de de hızla büyüyen, yarattığı istihdam ve döviz gelirleriyle ülke ekonomisini gelişmesini ve büyümesini sağlayan, uluslararası toplumsal iletişimi sağlayıcı ve bütünleştirici etkisiyle dünya barışının korunmasında etkili olan önemli ve öncü bir sektör konumundadır. Dış ticaret açığına, işsizliğe, enflasyona çare arayan hükümetlerin üzerinde önemli durduğu bir konudur. Turizm sektörü, Türk ekonomisinin vazgeçilmez önemli yapı taşlarından biridir. (10).

Turizm sektörü, zaman içinde hiç hız kaybetmeden hızla büyümeye devam etmektedir. Dünya Turizm Örgütü (UNWTO) verilerine göre; 1950'li yıllarda dünya

genelinde ortalama 25 milyon kişi olan turist sayısı, 1980’li yıllarda 278 milyona, 2000 yılında 674milyona, 2016 yılında ise 1.235 milyon kişi sayısına ulaşmıştır. Aynı yıllarda 2 milyar dolar olan dünya turizm gelirleri, 1980 yılında 104 milyar dolar, 2000 yılında 495 milyar dolar ve 2016 yılında 1.220 milyar dolara ulaşmıştır. 2016 yılı itibariyle turist varışları ve turizm gelirleri bakımından ilk on ülke sıralaması Tablo 1’de yer almaktadır (11).

Tablo 1. 2016 yılında dünyada turist varışlarında ve turizm gelirlerinde ilk on (11)

2016 YILI DÜNYADA TURİST VARİŞLARI İLK 10			2016 YILI DÜNYADA TURİZM GELİRLERİ İLK 10		
Sıra No	ÜLKE	MİLYON	Sıra No	ÜLKE	MİLYAR \$
1	FRANSA	82.6	1	A.B.D	205.9
2	A.B.D	75.6	2	İSPANYA	60.3
3	İSPANYA	75.6	3	TAYLAND	49.9
4	ÇİN	59.3	4	ÇİN	44.
5	İTALYA	52.4	5	FRANSA	42.5
6	İNGİLTERE	35.8	6	İTALYA	40.2
7	ALMANYA	35.6	7	İNGİLTERE	9.6
8	MEKSİKA	35.0	8	ALMANYA	37.4
9	TAYLAND	32.6	9	HONG KONG (ÇİN)	32.9
10	TÜRKİYE	-	10	AVUSTRALYA	32.4

Fransa , Amerika Birleşik Devletleri, İspanya ve Çin, 2016 yılında uluslararası turist varışları sıralamasında en üst sırada yerini alan ülkeler olmuştur. Uluslararası turizm gelirleri sıralamasında ise, Amerika Birleşik Devletleri ve İspanya üst sıralarda, Taylan üçüncü sırada kalarak bu ülkeleri takip etmektedir (12).

2015 yılında 39.5 milyon turist ile dünya turist varışları sıralamasında Türkiye 6. sırada yer alırken, 2016 yılına gelindiğinde 32.6 milyon turist varış sırasıyla 9. sırada yer alan Taylan’ın gersinde kalarak 10. sırada yer almaktadır. 2016 yılında Türkiye’ye gelenuluslar arası turist sayısı net olarak bilinmediği için tabloda yer verilmemiştir (12).

Turizm Türleri

Turizm sektöründe yapılabilecek aktiviteleri çoğalması ile birlikte alternatif turizm türleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bir coğrafyada yaşanan iklim koşulları dikkate alındığında yılın her döneminde yapılabilecek turizm aktiviteleri şu şekilde sıralanabilir (13).

- Sağlık turizmi
- Kış turizmi
- Yat turizmi
- Kongre turizmi
- Tarih turizmi
- Eko turizmi
- Macera turizmi
- Yayla turizmi
- Doğa turizmi
- Kültür turizmi
- Golf turizmi
- Spor turizmi
- Kamp turizmi
- İnanç turizmi

Sağlık turizmi: Tedavi amaçlı yapılan seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Tedavi amaçlı, kaplıca veya sağlık merkezlerine seyahat eden kişilerin sağlıklarını geliştirmek amacıyla veya estetik cerrahi operasyonlar, diş tedavisi, göz tedavisi, rehabilitasyon, fizik tedavi, organ nakli gibi gereksinimleri olan kişilere hizmet olanağı sunan bir turizm türüdür (14).

Kış turizmi: Gelişen ve günden güne karmaşık hale gelen şehir hayatından bunalan ve günlük hayatın temposundan yorulan insanlar bu ortamdan uzaklaşmak için yazın sahil beldelerine, kışın ise kar yağışının çok olduğu yerlere ve dağlık bölgeleri tercih etmektedirler. İnsanların bu tercih sebebiyle kış turizmi ortaya çıkmıştır. Orta ve Kuzey Avrupa ülkeleri bu turizmin ortaya çıkmasında ve gelişmesinde öncü ülkelerden olmuştur. Daha sonra bu ülkeleri, Kanada, Amerika ve Japonya izlemiştir (15).

Yat turizmi: Yat turizmi, yat, yatçı, marina, deniz yolculuğu gibi faaliyetleri içeren bir turizm çeşididir. Kişilerin gelir seviyesinin artmasına paralel olarak, insanların boş zamanının artması, seyahat etmesi ve dinlenme ihtiyacını yeni bir turizm kolunun ortaya çıkmasını sağlamıştır. İnsanların fiziksel ve psikolojik açıdan dinlenme, yeni yerler keşfetme

ihtiyacına en iyi çözüm olan deniz, heyecan ve macera da eklenince yat turizmi daha zevkli ve eğlenceli bir hal almıştır (16).

Kongre turizmi: Toplantı ve konferanslar, yenilikleri ilan etmek, yeni bilgi alışverişi yapmak, eğitim ve deneyim kazanmak, son teknolojik yenilikleri ve gelişmeleri ortaya koymak adına yapılan faaliyetleri kapsamaktadır(17).

Tarih ve Kültür turizmi: Birçok turist, çeitli toplumlara ait kültürleri tanımak amacıyla seyahat etmektedirler. Kervansaraylar, camiler, hanlar, hamamlar, su kemerleri, antik yerleşim yerleri, mimari yerleri, arkeolojik alanlar ve müzeleri, araştırma, dini amaçlı geziler, kütüphaneler, dini festivaller, fuarlar, sergiler, tiyatro, sinema, müzik, dans, yerel mutfak, yerel mimari ve orijinal özellikleri tanıma amacıyla yapılan geziler kültür ve tarih turizmi kapsamında yer almaktadır (18).

Eko turizm: Ekolojik turizm olarak da tanımlanan eko turizm, doğaya zarar vermeyen ve koruyan bir turizm anlayışını ifade etmektedir. Uluslararası Doğa Koruma Birliğinin (IUCN) tanımına göre, doğayı ve kültürel kaynakları korumayı amaçlayan, ziyaretçi kısıtlaması olan ve yerel halka sosyo- ekonomik açıdan fayda sağlayan, doğal alanlara karşı sorumluluk bilinci taşıyan seyahatlerdir (19).

Mağra turizmi: Turizm çeşitliliği açısından Türkiye’de bulunan mağralar turizm açısından büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Dünyadaki diğer ülkelere göre mağra cenneti konumunda olan ülkemizde, 40.000 adet mağra bulunmaktadır. Ancak bu mağralardan sadece 33 tanesinden yararlanılmaktadır. Ülkemizde Alanya- Damlataş, Mersin-Dilek gibi mağralar sağlık turizmi amacıyla kullanılmaktadır (20).

Yayla turizmi: Yayla turizmi, tabiatla içi içe olmaya seven insanların tercih ettikleri bir turizm çeşididir. Türkiye’deki en önemli yaylalar Toros dağının eteklerinde ve Doğu Karadeniz bölgesinde bulunmaktadır. Yaylaların temiz havası, doğal güzellikleri, farklı bitki örtülerini içinde barındırması turistleri bu bölgelere çekmektedir(21).

İnanç turizmi: İnanç amaçlı gerçekleştirilen seyahatlerdir. İnsanoğlu varolduğu günden beri yaratana, varoluş amacını anlamaya çalışırken uzun veya kısa süreli seyahatler gerçekleştirmiştir. Arkeolojik kazılarda ortaya çıkan kutsal alanlar, insanların binlerce yıl öncesinde dini inançları sebebiyle bir araya geldiklerini ve kutsal yapılar inşa ederek dini yükümlülüklerini yerine getirdiklerini göstermektedir. İnsanların dini görevlerini yerine getirmek ve inançlarına olan bağlılıklarını göstermek adına gerçekleştirdikleri hac seyahatleri de inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (22).

Spor turizm: Ulusal veya uluslararası spor aktivitelerine katılmayı içeren, organizasyonlar, şampiyonalar, turnuvalar gibi aktiviteleri içeren, insanların boş zaman değerlendirme ve yarışma isteği amacı güden turizm hareketleridir(23).

SAĞLIK TURİZMİ VE ÇEŞİTLERİ

Sağlık Turizmi Kavramı

Sağlık turizmi kavramı, seyahat etmek sureti ile ikamet ettiği yerleşiminin dışında konaklayarak sağlığını korumayı veya yeniden kazanmayı amaçlayan insanların gerçekleştirdiği turizm çeşididir (24).

İnsanların turistik amaçlı seyahatlere yönelten sebeplerden birisi de sağlıktır. Kaybolan sağlığı yeniden kazanmak ya da sağlığı uzun süre korumak için ortaya çıkmaktadır. Sağlık turizmi ve turist sağlığı olgusunu iki ayrı kavram olarak ele almak gerekmektedir. **Turist sağlığı**, turistik yaşamla ilgili her türlü sağlık problemini içeren (**ilk yardım, temel sağlık hizmetleri, yoğun bakım, acil tedavi hizmetleri**) tedavi hizmetleriyle, her türlü bulaşıcı hastalıklarından korunmak amaçlı önlemler ve turistin başına bir hal geldiğinde ona verilen tanı ve tedavi hizmetleri olarak açıklanabilir. **Sağlık turizmi** ise, sağlığı korumak, geliştirmek veya bir sağlık sorununa çözüm bulmak maksadıyla yapılan seyahatlerdir. Sağlık turizmin; hedef pazardaki turistlerin ihtiyaç ve beklentileri, tedavi şekilleri, kullanılan kaynakların farklılığı ile 4 çeşide ayrılmaktadır; (25).

- Medikal (Tıbbi) Turizm
- Spa ve Wellness Turizmi
- Termal Turizm/Kaplıca Turizmi
- Yaşlı Bakımı ve Engelli Bakım Turizmi

Sağlık Bakanlığına göre, hizmetlerin kapsamı, koruyucu, tedavi, teşhis ve rehabilite edici sağlık hizmetleri şeklinde sınıflandırılmaktadır.

Medikal (tıbbi) turizm, tıbbi teşhis ve tedavi uygulamaları kapsamında, **Termal Turizm**, **Spa ve Wellness turizmi**, koruyucu sağlık hizmetleri kapsamında, **Yaşlı Bakımı ve Engelli turizmi** de iyileştirme (rehabilitasyon) hizmetleri kapsamında sunulmaktadır. Sağlık turizmi hizmetlerin kapsamı aşağıdaki tabloda gösterilmektedir (26).

Tablo 2. Sağlık turizmi hizmetleri (26)

Tedavi Edici Hizmetler Tıbbi (Medikal)	Koruyucu Hizmetler Bakım (Wellness)	Rehabilitasyon Hizmetleri (Onarım)
- Tanı - Göz - Diş - Estetik - Kanser - Organ Nakli - Kalp-Damar - Tüp Bebek - Fizik Tedavi - Medikal Spa	- Beslenme - Dinlenme - Bedensel Aktiviteler - Zihinsel Aktiviteler - Ruhsal Aktiviteler - Eko turizm - Spa (Termal Turizm), Tamamlayıcı Uygulamalar (Masaj, Bitkisel vb.)	- İleri Yaş - Engelli - Bağımlılık - Diyaliz

Termal Turizm /Kaplıca Turizmi

Antik çağlardan beri bilinen doğal tedavi şekli, kaplıca turizmi ya da termal turizm olarak da ifade edilmektedir. Kaplıca turizmi; mineralize termal su banyosu, çamur banyosu, inhalasyon, içme gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fiziktedavi, egzersiz, psikoterapi, rehabilitasyon, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra, termal suların eğlence ve dinlenme amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır (27).

Termal kaynakların kullanımını ilk kez Roma döneminde olduğu bilinmektedir. Romalılar savaşta yaralanan askerlerinin yıkanmak için kaplıca sularına girdiklerinde yaralarının daha çabuk kapandığını fark etmişler ve gördükleri her sıcak suyun yakınına tesisler kurmuşlardır. Zindelik verdiği düşüncesiyle ağrısı sızısı olan herkesin bu sularda yıkandığı ve bu sulardan içtiği bilinmektedir (28).

Türkiye’de Termal Turizm

Dünya genelinde termal ya da spa- wellness turizminin pazar potansiyelinin yaklaşık 100 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. Türkiye termal su kaynakları bakımından dünya genelinde 7. Sırada, Avrupa sıralamasında ise 3. sırada yer almaktadır. Türkiye’de bulunan termal sular kimyasal ve fiziksel özellikleri bakımından büyük öneme sahiptir. Türkiye’de

1500'e yakın termal su kaynağı bulunmaktadır. Ancak bu kaynakların etkin kullanımının çok az olduğu görülmektedir. 46 ilde toplam 27.666 yatak kapasitesine sahip 81 termal tesis bulunmaktadır (29).

Tablo 3. Türkiye'deki termal ve diğer turizm amaçlı tesis sayıları (29)

	Turizm Yatırım Belgeli		Turizm İşletmesi Belgeli		Toplam	
	Tesis	Yatak	Tesis	Yatak	Tesis	Yatak
Termal Tesisler	18	8.454	63	19.212	81	27.666
Diğer Tesisler	1.176	254.245	2.264	422.542	3.440	676.796
Toplam	1.194	262.708	2.327	441.754	3.521	704.462

Türkiye'nin Termal Turizm Bölgeleri

Ülkemiz haritada da görüldüğü gibi sağlık turizmine uygun iklim koşulları ve zengin termal su kaynaklarıyla ayrıcalıklı bir konumdadır. Ne yazık ki uluslararası sağlık turizmi kapsamında bu kaynaklardan yeteri kadar faydalanılamamaktadır (30).

Şekil 1. Türkiye'nin termal bölgeleri (30)

Türkiye jeotermal kaynaklar bakımından oldukça zengin bir ülkedir. Dolayısıyla termal turizm açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Türkiye'nin kaplıcalarının genel özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: (31).

- Türkiye'de termal kaynakların debileri yüksektir.
- Termal kaynaklar eriyik mineral maddeler ve sıcaklık değerleri bakımından termal kür ve uygulamalarına uygundur.

- Türkiye'deki termal kaynakların çoğu konum itibariyle termal turistik yerler olmaya adaydır. Nitekim termal kaynakların bir kısmı deniz kıyısında bir kısmı ise dağlık ve ormanlık bölgelerde bulunmaktadır.

Tablo 4. Türkiye'de termal kaynakların bölgelere göre dağılımı (32)

Bölge	Kaynak Sayısı
Ege Bölgesi	123
Doğu Anadolu Bölgesi	64
İç Anadolu Bölgesi	91
Marmara Bölgesi	53
Karadeniz Bölgesi	45
Akdeniz Bölgesi	24
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	10
Toplam	410

Tablodan da anlaşılacağı üzere ülkemizde termal kaynak bakımından en zengin bölgesi Ege Bölgesi'dir. İzmir, Afyonkarahisar, Manisa, Aydın, Denizli ve Kütahya gibi bölge iller, termal kaynaklar yönünden öne çıkan şehirlerden bazılarıdır. Özellikle termal kaynak sayısı bakımından Türkiye'nin en zengin ili olan İzmir (31 kaynak), bölge potansiyelinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır (32).

Dünyada Termal Turizm Bölgeleri

Termal turizm dünya genelinde özellikle Güney, Orta ve Doğu Avrupa, Güney Amerika (Arjantin, Kolombiya, Meksika), Asya (Orta Doğu, Çin, Japonya, Türkiye Cumhuriyetleri) ve Kuzey Afrika (Fas, Tunus) gibi ülkelerinde yaygındır. Türkiye'nin de içinde bulunduğu birçok ülkede termal tedavinin geleneksel özelliği pek değişmezken, İtalya, Fransa, Almanya, İsrail ve Japonya gibi ülkelerde termal tedavi yüksek kalite standartlarındadır. Spa ve wellness turizm pazarı, Avrupa ve ABD'de 25-30 milyar dolarlık gelir hacmine sahiptir. Avrupa'da birçok tedavi merkezi bulunmaktadır ve tedavi amaçlı konaklamalar sosyal güvenlik kapsamında yer almaktadır (33).

SPA /Wellness Turizmi

İş stresi, artan kirlilik, kentleşme, artan trafik gürültüsü gibi nedenlerden dolayı insanlar zihinsel ve bedensel olarak dinlenme noktasında spa ve wellness hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. **Spa** kelimesi, Latince bir kelime olup “**Selur Per Aguam**” kelimesinin kısaltmasıdır ve “ **Sudan Gelen Sağlık**” anlamına gelmektedir. Spa, zihin, beden ve ruhun yenilenmesine yardım yardımcı olan çeşitli hizmetlerle genel sağlığı geliştirmek ve arttırmak amacıyla hizmet veren kurumlardır. Uluslararası Spa Birliğine göre; kategoriler spa, kulüp spa, mineral kaplıca spa, medispa, destinasyon spa, günlük spa ve resort otel spa olarak çeşitli kategorilere ayrılmaktadırlar (34).

SPA kelimesi, adını 14.yüzyılda Belçika'da bir kasabada keşfedilen bir kaplıcadan almaktadır. Termal mineralli suların dışında su ve çamurun kullanıldığı özel bakımların yanı sıra, sıcak su havuzları, masaj, elektroterapi, aromaterapi, sağlık kürleri, su püskürtme gibi hizmetleri de içerisinde barındırmaktadır. Spaterapisinin en önemli özelliği, iş ve ev stresinden uzaklaştırmanın psikolojik etkisidir. Spaterapisinin güçlü bir plasebo etkisi bulunmaktadır. Spaterapisi alan hastaların ağrıların azaldığı, fiziksel ve zihinsel anlamda yaşam kalitelerinin arttığı görülmektedir. Spa merkezleri iyi birer rehabilitasyon merkezleridir (35)

Wellness kavramı, canlılık ve zindeliği ifade etmektedir. Bireyin bedensel, ruhsal ve zinde kalmasını sağlayan çeşitli cilt bakımları, masaj terapileri, yosun ve çamur banyoları ve benzeri uygulamaları içermektedir (36).

İleri Yaş ve Engelli Turizmi

İleri yaş turizmi, yaşlı kişilerin bakımı olarak tanımlanmaktadır. Dünyada yaşlı nüfusun giderek artması, ileri yaş turizmini cazip hale getirmektedir (37)

Dünya nüfusunun giderek yaşlanması beraberinde sağlık sorunlarını da artmasına neden olmaktadır. İleri yaşa bağlı olarak, kronik hastalık riski artmakta, bu durum tedavi ve sağlık harcamalarının da artmasına neden olmaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin en büyük sorunlarından birisi de 65 yaş üstü nüfusunun hızla artmasıdır. 2018 yılı, TÜİK verilerine göre, Türkiye’de 65 yaş üstü yaşlı grubu tüm nüfusun, % 8.7’ini oluşturmaktadır. Bu oranın 2023 yılında, % 10.2, 2040 yılında, % 16.3 olması tahmin edilmektedir (38).

İleri yaş turizmi kapsamında verilen hizmetlere baktığımızda; gezi turları, bakım evleri ve klinik otellerde sunulan rehabilitasyon hizmetleri, sağlıkla ilgili çeşitli tedavi ve terapiler olarak hizmet sunumu yapılmaktadır. Yaşlı gruptaki turistlerin doğal güzellikleri olan destinasyonları daha çok tercih ettikleri görülmektedir. Emeklilik dolayısıyla zaman

kısıtlaması olmayan ileri yaş grubundaki kişilerin sezon dışı seyahat edebilme olanağı olması dolayısıyla, turizm sezonunun ölü zamanında turizm tesislerini canlandırmaktadır (37).

Engelli turizmi, insanların doğuştan veya sonradan meydana gelen, hastalıklar, doğal afetler, kazalar veya yetersiz beslenme sonucu zihinsel, fiziksel ve sosyal yeteneklerini çeşitli boyutlarda kaybetmesi sonucunda engelli olmasıdır. Bu durum kişilerin fiziksel aktivitelerini sürdürebilmeleri önünde bir engel teşkil etmekte ve sosyal yaşamlarını devam ettirmelerini zorlaştırmaktadır. Yaşamlarının her aşamasında çeşitli zorluklarla mücadele etmek zorunda olan engelli kişilerin en önemli zorluklarından birisi de hizmetlere ulaşım engelidir. Bu noktadan hareketle engelli bireylerin sağlıklı bireyler gibi seyahat etme, turizm faaliyetlerinde bulunmak gibi en tabi hak ve özgürlükleri bulunmaktadır. Günümüzde dünyada 1 milyar engellenlinin bulunduğu ve bu sayının her geçen gün arttığı görülmektedir. Bazı ülkelerin engelli nüfusuna bakıldığında ne kadar büyük bir pazarın oluştuğu görülmektedir. İngiltere’de 10 milyon, ABD’de 50 milyon, Avustralya’da 4.2 milyon, Almanya’da nüfusun %12’si, Türkiye’de ise 8,5 milyon engellenlinin yaşadığı bilinmektedir. ABD’deki engelli kişi sayısının 2030 yılında 100 milyon kişi olabileceği tahmin edilmektedir. Bu veriler doğrultusunda gelecekte engelli turizminin, turizm sektöründe önemli bir pazar payına sahip olabilecekleri öngörülmektedir (39).

Medikal Turizm

Medikal turizm, tedavi amacıyla başka ülkelere yapılan seyahatleri ifade etmektedir. Tıbbi bakım, tatil aktiviteleri, ilgi ve maliyet gibi birçok faktörü bir arada bulundurmaktadır. Medikal turizm 3 kategoride incelenmektedir (40).

- Hastanın kendi ülkesinde yasadışı olan tedavinin, varış ülkesinde de yasadışı olmasıdır. (Örn: Organ satışı ile ilgili olan hizmetler).
- Hastanın kendi ülkesinde yasadışı olan tedavinin, varış ülkesinde yasal olmasıdır. (Örn: Bazı kök hücre tedavileri gibi).
- Hastanın hem kendi ülkesinde, hem de varış ülkesinde yasal olan hizmetlerdir.

Medikal turizm, avantaj ve dezavantajları aşağıdaki tabloda açıklanmaktadır.

Tablo 5. Medikal turizmde potansiyel avantajlar ve dezavantajlar (40).

POTANSİYEL AVANTAJLAR
• Daha düşük sağlık bakım maliyeti • Cepten ödeme yapanlar için daha düşük maliyetli • Tedavi maliyetlerinin bir kısmının sigorta kapsamında olması • Yerel hastanelere göre daha lüks konaklama • Kendi ülkesinde bulunmayan tedavilere erişebilme • Boş zaman etkinliklerini tıbbi bakım ile birleştirme imkanı • Tıbbi hizmet sağlayıcıya daha hızlı erişim
POTANSİYEL DEZAVANTAJLARI
• Akreditasyon standartları ve düzenlemeleri hasta güvenliği tehlikeye sokması • Deneysel tedaviler ve prosedürler, hastanın tedavisinde etkili olmayabilir • Sigorta kapsamını düzenleyen yasalardaki muhtemel değişiklikler • Tedavi sonrası yaşanan komplikasyonlar • Potansiyel dil veya kültürel engeller • Uzun uçuş sürelerinin birçok risk oluşturması • Tedavi sonrası, enfeksiyon riski gibi olumsuz durumların yaşanması • Düşük gelirli ülkelerin, yerel nüfusu için mevcut kaynakların ve sağlık personelinin kullanması

Gelişmiş ülkelerdeki sağlık hizmetlerinin fiyatlarının yüksek olduğunu düşünen hastalar, çeşitli ülkelerdeki sağlık hizmetlerinden ve tıbbi hizmetlerden faydalanmak için farklı alternatif arayışları içine girmektedirler. Bu tür bireyler, bunu daha ucuza buldukları yüksek kalitede sağlık hizmetini almak için diğer ülkelere seyahat ederek yapmaktadırlar. Gelişmekte olan veya gelişmiş ülkelere birçok hasta, daha ucuza buldukları dış, medikal uygulama, cerrahi operasyon uygulamaları nedeniyle bu ülkelere seyahat etmektedir. Turizm sektörlerinden sağlık turizmi, uluslararası turizmin en hızlı büyüyen bölümü arasındadır. Sağlık turizmi, dünya ekonomisi için büyük bir ekonomik potansiyel oluşturmaktadır. Gayri safi yurtiçi hasılayı (GSYİH) arttırmak, ülkeye döviz girişini arttırmak, olumlu ticaret dengesi kurmak ve turizm gelirlerini arttırmak, sağlık turizmine yatırım yapılması açısından önem teşkil etmektedir. Sağlık turizmi gelirleri dünyada 100 milyar dolar civarındadır ve sektörün büyüme oranının % 25 dolaylarında olması beklenmektedir. Birleşmiş Milletler Asya ve

Pasifik Ekonomik ve Sosyal Komisyonu (UNESCAP), 2005 yılında, turizm alanında yükselişe geçen ülkelerin listesini yayınladı. Bu listeye göre 2.5 milyon insanın, Hindistan, Malezya, Singapur ve Tayland'a seyahat etmeleri beklenmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri, Hindistan, Filipinler gibi ülkeler, önde gelen, ortaya çıkmakta olan başlıca sağlık hizmetleri destinasyonlarıdır. Türkiye, Colombiya, Arjantin, Bolivya ve Brezilya gibi ülkeler, sağlık turizmi açısından öne çıkan ülkeler arasında yer almaktadır. Hastaların tıbbi yardım almak için deniz aşırı ülkelere seyahat etmelerinin birçok nedeni bulunmaktadır. En önemli nedenleri, uygun fiyat ve bakımın kalitesidir. Hindistan gibi bazı gelişmekte olan ülkelerin tercih edilmesinin nedeni olarak sağlık hizmetlerinin ucuz ve kalitesinin yüksek olması gösterilmektedir (41).

TÜRKİYE VE DÜNYADA MEDİKAL TURİZM UYGULAMALARI

Medikal Turizm Bölgeleri

Hindistan

Dünya çapında önem kazanan, hükümetler, tıp ve turizm endüstrileri tarafından desteklenen milyarlarca dolarlık bir endüstri olan medikal turizm, Hindistan'da çok büyük bir potansiyele sahiptir. Hindistan'ın doğal güzellikleri, kültürel mirası, iyi gelişmiş otelcilik endüstrisi, yüksek ve vasıflı tıp uzmanları, Hindistan'ı medikal turizm açısından cazip bir hale getirmektedir (42).

Gelişmekte olan ülkelere gelen tıbbi turistler kendi ülkelerinde tedavi olanakları bulunmayan tedavileri bulmaya arayaşıçındırlar. Hindistan'daki özel hastaneler, Bangladeş ve Körfez'den gelen hasta potansiyeli en iyi şekilde değerlendirebilmektedirler. ABD'den hastalar kendi ülkelerinden beş ila on kat daha ucuza mal ettikleri tedavileri Hindistan'da bulabilmektedirler. Ayrıca kamu tarafından finanse edilen sağlık sigortası, giderek yaşanan nüfusun artan talepleriyle başa çıkamadığından, Birleşik Krallık ve Kanada gibi ülkelere gelen hastalar, kendi ülkelerindeki birçok rutin prosedür ve bekleme sürelerinin uzunluğundan dolayı Hindistan'ı tercih etmektedirler (43).

Hindistan, tedavi açısından sağladığı maliyet avantajı sayesinde medikal turizmde, dünyada önde gelen ülkelere birisidir. Hindistan'daki sağlık sektörü, diğer ülkelere kıyasla çok ekonomik maliyetlerle, en son yenilikçi teknolojiyle hizmet vermektedir. Hindistan küresel sağlık turizmi pazarında % 2'lik bir paya sahiptir. Hindistan Endüstrisi Konfederasyonu (CII) çerçevesinde yapılan bir araştırmaya göre, Hindistan sağlık

pazarında her yıl yaklaşık % 30'luk büyüme oranı ile 2.3 milyar dolar değerinde bir sanayi olacağı öngörülmektedir. Hindistan'ın medikal turizm satış sloganı ise " Üçüncü Dünya Fiyatlarında İlk Dünya Tedavisi" ile tüm dünyada çok etkili ve popüler bir kampanya olmuşturmaktadır. Hindistan'da bir çok yüksek teknolojiye sahip hastaneler ve sağlık tesisleri mevcuttur. Ayrıca dünya çapında en yüksek sağlık hizmeti standartlarına sahip bir ülkedir. Hindistan'ın Ayurveda ve Yoga gibi geleneksel sağlık tedavileri ile allopatik tedavinin bir araya gelmesiyle karşılaştırmalı üstünlük sağlayan bütünsel, sağlıklı yaşam sağlanmaktadır.

Hint sağlık sektörü, kardiyoloji, kardiyotorasik cerrahi (kalp damar ve göğüs cerrahisi), eklem replasmanı (eksikliği yerine koyma), ortopedik cerrahi, üroloji ve organ nakli tedavilerinde hizmet vermektedir (44).

Tablo 6. Ülkelere göre hizmet bedellerinin karşılaştırılması (ABD doları cinsinden yaklaşık rakamları) verilmektedir: (44)

	Birleşmiş Devletler	Hindistan	Tayland	Singapur	Malezya	Panama	Kore	Tayvan
Koroner arter kalp ameliyatı	\$ 70.000	\$ 7.00	\$ 22.00	\$ 16.30	\$ 12.00	\$ 10.50	\$ 31.75	\$ 27.50
Kalp ameliyatı ve kapakık replasmanı	\$ 75.000	\$ 9.50	\$ 25.00	\$ 22.00	\$ 13.40	\$ 13.50	\$ 42.00	\$ 30.00
Kalça-diz replasmanı	\$ 33.000	\$ 7.20	\$ 12.70	\$ 12.00	\$ 7.50	\$ 5.500	\$10.60	\$ 8.80
Prostat ameliyatı	\$ 10.000	\$ 3.60	\$ 4.40	\$ 5.30	\$ 4.60	\$ 3.20	\$ 3.150	\$ 2.750
Mide ameliyatı	\$ 35.000	\$ 9.30	\$ 13.00	\$ 16.50	\$ 12.70	\$ 8.50	\$ 9.30	\$ 10.20

Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Teşkilatı(OECD), tıp turistlerini “bir tür tıbbi tedavi alma niyeti ile uluslararası sınırlar arasında seyahat edenler” olarak tanımlamaktadır. Bu, bir dizi tıbbi hizmeti kapsamaktadır. Ancak çoğu kez diş tedavisi, kozmetik cerrahi, elektif (isteğe bağlı seçmeli) cerrahi ve doğurganlık tedavilerini içermektedir. İnsanların Hindistan'a gitmesinin birçok nedeni bulunmaktadır. Kültür, yemek, hava ve en önemlisi, insanları en çok buraya çeken sebeplerden biri sağlık sektörüdür. İnsanlar, kanser tedavileri, kalp ameliyatı, organ nakli dahil olmak üzere çeşitli sağlık ihtiyaçları için Hindistan'ı ziyaret etmektedirler. Hindistan Turizm Bakanlığı verilerine göre, Hindistan'ın medikal turizm endüstrisi 2020 yılına kadar % 200 büyüyerek 9 milyar dolara ulaşması öngörülmektedir (45).

2015 yılında Hindistan, medikal turizmde üç milyar dolarlık geliriyle dünya genelinde üçüncü sırada yer almıştır. 2015 yılında ülkeye medikal turizm amacıyla gelen yabancı turist sayısı, 234.000 kişidir. Bu rakam 2017'ye kadar 495.056 seviyelerine ulaştığı ve medikal turizm için gelen turist sayısını ikiye katladığı görülmektedir. Hindistan'daki hastaların çoğu komşu ülkelerden ve diğer gelişmekte olan ülkelere gelmektedirler (45).

Hint medikal turizm endüstrisinin kilit noktası, yüksek kaliteli tesislerin varlığı, İngilizce konuşan tıp uzmanlarının, maliyet etkinliği ve turizmin cazibe merkezlerinin birleşimidir. Bunun yanı sıra diğer iki önemli faktör ise, Hindistan'da kurumsal hastanelerin ve hastane zincirlerinin sürekli büyüme yönünde bir ivme kazanması, ayrıca devlet bünyesinde ve kamu politikalarının bir parçası olarak medikal turizmin teşvik edilmesidir (43).

Tayland

Tayland, medikal turizm alanında öncü Asya ülkelerinden biridir. Yılda yaklaşık 15 milyon turisti çeken oldukça popüler bir destinasyon olan Tayland, çalışanlarının güler yüzlü misafirperver ve samimi olmalarıyla dünya çapında bir ün kazanmıştır. Medikal turizm, Tayland'da 1970'lerde küçük ölçekte ortaya çıkmış ve başlangıçta batı ülkelerinde sağlık sigortası kapsamına girmeyen kozmetik ve diğer seçmeli tedavilere olan artan talep ile Tayland'daki uygun fiyata bulunabilirliği arasındaki uyum nedeniyle tercih edilmiştir. Estetik cerrahi, medikal turizm endüstrisinin temel dayanağı iken, sektör daha sonra diş hekimliği alanında ve diğer tıbbi alanlarda gelişerek büyümüştür. Tayland, tatil ve tedavi seçeneklerin bir arada sunmakta, uygun maliyetli ve yüksek kalitede kolayca ulaşılabilen tıbbi hizmetler sunmasıyla birçok turisti kendine çekmektedir. Tayland günümüzde açık kalp ameliyatları ve kök hücre tedavilerinde tercih edilen bir ülkedir (46).

Tedavi hizmetlerinin ucuz olması, hastalar için öncelikli sebeplerden biri değildir. Kişiler sağlıklarını ve hayatlarını düşük maliyetli de olsa risk altına sokmak istememektedirler. Tayland, tıbbi hizmetleri diğer gelişmiş ülkelere nazaran daha az maliyetli sunarken, hizmetin kalitesi, dünya standartlarına uygunluğu, güvenlik, temizlik, vizeler dahil ülkeye girişin kolay olması gibi nedenlerden dolayı iyi bir imaj sergilemektedir. Sıcak tropikal iklime sahip olmasıyla tedavi sırasında veya tedavi sonrasında ulaşılabilecek çok sayıda turistik yere sahiptir. Bu durum sıkıntılı bir tedavi sürecini keyifli bir tatile dönüştürmektedir. Bir başka tercih nedeni ise kaplıcalar, masajlar, bitkisel tedaviler ve alternatif tıp türleridir. Bu da Tayland'ın tercih edilmesini kaçınılmaz kılmaktadır (47).

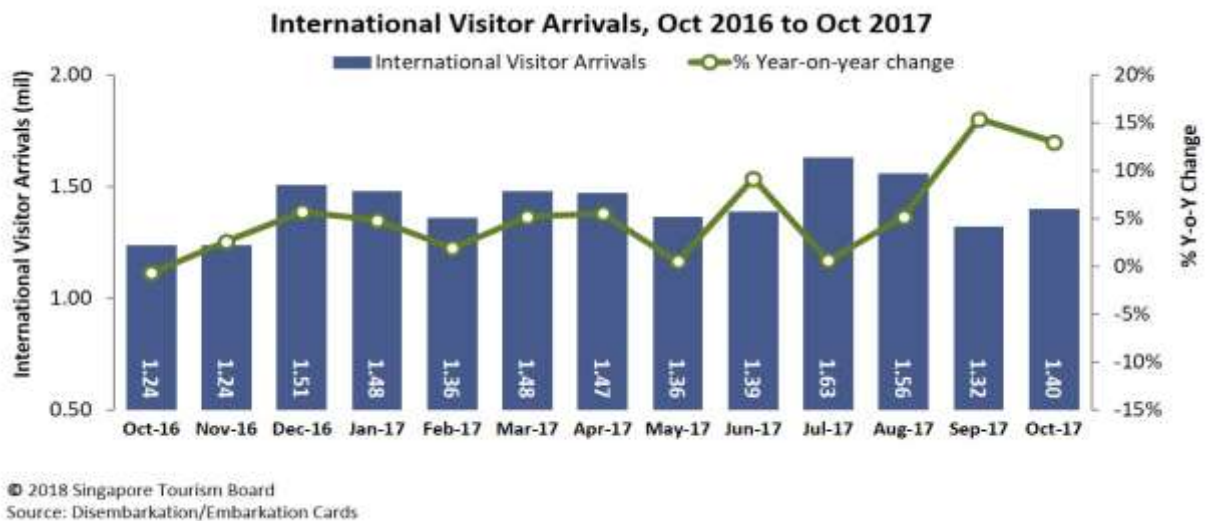
Tablo 7. Tedavi maliyetlerinin karşılaştırması(47)

Tedavi Türleri	Birleşik Devletler	Singapur	Tayland	Malezya	Hindistan
Kalp problemleri	50.000	30.000	13.500	-	4.500
Kalça-diz protezi	35.000	-	12.000	6.000	6.500
Yüz germe	10.000	-	4.000	2.500	2.600

Tablo 7’de Hindistan’daki bazı medikal uygulamaların fiyatları verilmektedir.

Singapur

Uluslararası medikal turizmini yaygınlaştıran ilk ülke Singapur olmuştur. Singapur 1990’lıyılların sonlarından bu yana medikal turizmdeki küresel büyümenin avantajlarından yararlanarak iyi bir konuma gelmiş olan bir ülkedir. Ülke, gelişmiş kamu sağlık hizmetleri ağlarına sahiptir. 1980 ve 1990’lı yıllarda özel hastane sektörü hızla büyümüştür.1980 yılında, ülkede 10 özel hastanenin kurulduğu ve özel yatakların toplam akut hastane yataklarının% 5,8’ini oluşturduğu görülürken, 2003 yılına gelindiğinde, toplam özel hastane sayısı 128’e yükselmiş ve özel yataklar, toplam akut hastane yataklarının% 26.7’sini oluşturmuştur (46).

Şekil 2. Singapur uluslararası turist hareketleri istatistikleri 2016-2017 (48)

Şekil 2’de 2016-2017 yılları arası Singapur’un uluslar arası turist hareketleri istatistikleri verilmektedir (48).

Singapur, küçük bir nüfusa sahip bir şehir devleti olması dolayısıyla sağlık hizmeti finansmanının özelleştirilmesinde ve sağlık hizmeti sunumunun kurumsallaştırılmasında daha belirleyici olmasını sağlamaktadır. Singapur hükümeti 2012 yılında 1 milyon sağlık turisti hedeflerken, Singapur turizm kuruluna göre bu sayının 200.000 olduğu açıklanmıştır. Ülkeye gelen sağlık turistinin % 47’si Endonezya’dan ve % 12’si Malezya’dan geldiği görülmektedir. Singapur Sağlık Bakanlığı ile 2003 yılında bir devlet-sanayi ortaklığını kurulmuştur. Singapur, medikal turizm endüstrisini geliştirerek, Asya’da önde gelen tıp merkezi olarak imajlarını güçlendirmeyi hedeflemektedir. Singapur’un medikal turizm stratejileri, kaliteli tıbbi bakımı, güvenilir ve uluslararası akredite hastaneler üzerine kuruludur. JCI onaylı hastaneleri ile Singapur, pazarda mevcut ve en gelişmiş teşhis ekipmanlarından bazılarını sahiptir. Vatandaşlarına birinci sınıf sağlık hizmeti ve tesisleri sağlamaya çalışmaktadır. Ülkede yaygın bir şekilde İngilizce dilinin konuşulması, temiz ve güvenli bir ortam oluşturulmuş olması, istikrarlı bir siyasi yapıya sahip olunması gibi nedenlerden dolayı turistler Singapur’u tercih etmektedirler. Kamu sektöründe her üç doktordan biri yabancıdır. Bu, uluslararası hasta piyasasına faydalı olsa da, doktorların kendi ülkelerine geri dönmek istemeleri veya sosyal ya da ekonomik nedenlerden dolayı başka yerlere gitme ihtimallerinin bulunması, ülke için bir tehdit oluşturmaktadır (49).

Malezya

Malezya, medikal turizmde önde gelen ülkelerden biridir ve son on yılda pazar payını büyüterek sektörde ilerlemektedir. Malezya, 1997 Asya ekonomik krizinden sonra, krizle mücadelede tıp turizmine yöneldiği görülmektedir. Malezya hükümeti sağlık ve turizm sektörlerinin her ikisine de yayılmak üzere 1998 yılında tıp turizmini desteklemeye başlamıştır. Hem hükümetin hem de özel sektörün girişimleriyle, komşu ülkeleri ve ayrıca dünyanın diğer bölgelerindeki ülkeleri, özellikle Ortadoğu ülkelerini hedeflemektedir. Malezya, ünlü medikal turizm destinasyonlarından biridir. Modern sağlık tesisleriyle ve kaliteli sağlık uzmanlarıyla dünyada ün yapmış bir ülkedir. Ayrıca yapmış olduğu % 80 indirimli fiyat kampanyalarıyla gelişmiş ülkelere turistleri kendine çekebilmektedir. Malezya yoğun bir şekilde medikal turizmi desteklemektedir (50).

Hastalar, medikal turizm kapsamında, kardiyoloji, ortopedi, diş tedavisi, IVF, kozmetik cerrahisi ve onkoloji alanlarında Malezya'yı tercih etmektedirler. Endonezya, Çin, Singapur başta olmak üzere ağırlıklı olarak Asya bölgesinden hastalar gelmektedir (51).

Malezya, egzotik iklimi, tropik adaları, 130 milyon yıllık yağmur ormanlarıyla ve zengin kültürüyle turizm açısından tercih edilen ülkelerdendir. KPJ ve Sime Darby Hastanelerinin de içinde bulunduğu 113 özel hastanenin 40'ı uluslararası hasta kabul etmektedir. 13 hastane JCI sertifikasına sahiptir. Malezya'daki hastaneler tüm branşlarda hizmet vermektedir. En çok cerrahi girişimler tercih edilmektedir, özellikle obezite cerrahisi için hastalar Malezya'yı tercih etmektedir (51).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

Amerika Birleşik Devletleri dünyanın en pahalı sağlık sistemine sahiptir. 2007 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nden dünyanın çeşitli ülkelerine sağlık hizmetinden yararlanmak için giden Amerikalıların sayısının 750.000 olduğu bilinmektedir. Bu sayının 2017 yılında 1.4 milyon kişi olması beklenmektedir. Daha çok Amerikalının medikal turist haline gelmesinin sebebi, bir çok Asya ülkelerinde sunulan sağlık hizmetlerinin daha ucuz olmasıdır. Amerikalılar, sağlık hizmetlerini ABD'den % 30-65 oranında daha az maliyet sunan ülkeleri tercih etmektedirler. Amerikalı vatandaşlar, en çok dişçilik, elektif cerrahi veya kozmetik cerrahiye talep etmektedirler (52).

2017'de tüm ülkelerdeki tıbbi turist sayısının, 14-16 milyon olması beklenmektedir. ABD ve tüm dünya ülkelerindeki tıbbi turist sayısının % 25 artması beklenmektedir. Medikal turizmin ülkelere döviz getirisinin her tıbbi ziyaretçi için ortalama maliyetin ziyaret başına 3.800 - 6.000 ABD Dolar (nakit) olduğu ve dünya genelinde, tüm tıbbi turizm gelirlerinin yıllık değeri yaklaşık 439 milyar dolar olduğu tahmin edilmektedir. ABD'de, Harvard, Boston Üniversitesi, Johns Hopkins ve Cleveland Clinic gibi seçkin ve dünyada ün yapmış sağlık kuruluşları bulunmaktadır. Amerikan sağlık sistemi bir yandan kendi ülkesine sağlık turisti çekmeye çalışırken diğer yandan da bir çok ülkede yabancı medikal turizmden yararlanmak suretiyle hastaneler ve klinikler kurmaktadır (52).

Tablo 8. Medikal turizmde ilk on ülke ve medikal turizmde en çok tercih edilen tedaviler (53)

Kosta Rika	Kozmetik Cerrahi
Hindistan	Diş Hekimliği
Malezya	Kardiyak Sorunlar
Meksika	İnfertilite Tedavisi
Singapur	Gastrik Paypas
Güney Kore	Dermatoloji
Tayvan	Karaciğer Böbrek Nakli
Tayland	Omurga Ameliyatları
Türkiye	Tarama, testler, sağlık taraması
Amerika Birleşik Devletleri	Kanser

Tablo 9. ABD'deki sağlık maliyetlerinin ülkelere kıyasla tasarruf aralığı (53)

Brezilya:	% 20-30
Kosta Rika:	% 45-65
Hindistan:	% 65-90
Malezya:	% 65-80
Meksika:	% 40-65
Singapur:	% 25-40
Güney Kore:	% 30-45
Tayvan:	% 40-55
Tayland:	% 50-75
Türkiye:	% 50-65

Tablo 8’de medikal turizmde öne çıkan ilk on ülke sıralamasında ABD, 10.sıralarda yer almakta ve medikal turizmde kanser tedavisi alanında en çok tercih edilen ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye ise, ABD’den bir üst sırada yer almakta ve en çok sağlık taraması ve testleri alanlarında uluslararası hastalar tarafından tercih edilmektedir.

Tablo 9 incelendiğinde, Türkiye’nin, ABD’ye kıyasla, % 50-65 oranında sağlık maliyetlerinde tasarruf sağladığı görülmektedir.

Almanya

Alman sağlık hizmetleri dünyanın en iyi, en gelişmiş ve en modern olanlarından biridir. Almanya, bilim, araştırma, endüstri ve tıp alanında lider ülkelerden biridir. Almanya ilaç sektörüne diğer ülkelere kıyasla daha fazla finansal kaynak ayırmaktadır. Kanser, kan hastalıkları, kardiyovasküler sistem hastalıkları, organ nakli, infertilite tedavisi, nöroloji, beyin cerrahisi, epileptik hastalıkların tedavisinde büyük başarılar gösteren bir ülkedir. Tedavilerde daha çok organik ilaçları kullanmaktadır. Devlete bağlı birçok üniversite hastanesi, daha çok yataklı tedavi hizmeti sunarken, belediyelere bağlı sağlık kuruluşları halk sağlığı faaliyetlerinde rol oynamaktadır. Ülkede 18.5 milyon kişiye hizmet veren 2000 hastane bulunmaktadır (54).

Almanya sağlık sisteminin kalitesi mükemmel bir üne sahiptir. Alman hastanelerinin standardı oldukça yüksektir. Tıp alanında çok iyi eğitilmiş doktor ve sağlık çalışanlarına sahiptir. Almanya'da bulunan tıbbi teknoloji ve tedavi olanakları son teknoloji ile donatılmıştır. Alman hastanelerinde sıkı hijyenik önlemleri, tedavi sonuçlarında şeffaflık ve kapsamlı takip, hasta güvenliğine yönelik katı kuralların uygulanması gibi faktörler, Almanya'yı sağlık turistleri için cazip hale getirmektedir. Yılda yaklaşık 150.000 - 250.000 sağlık turistinin ülkeyi ziyaret ettiği tahmin edilmektedir. Almanya' da sağlık hizmetlerinin maliyeti ucuz değildir; fakat ABD gibi diğer gelişmiş ülkelerle kıyaslandığında maliyetlerin düşük olduğu gözlenmektedir (55).

Almanya aynı zamanda, yüzlerce yıldır üst düzeyde tedavi sunan kaplıcalara, rehabilitasyon merkezlerine, sağlıklı yaşam merkezlerine ev sahipliği yapmaktadır (55).

Meksika

ABD'nin tam güney sınırının karşısında yer alan Meksika, Amerikalılar ve Kanadalılar için uygun bir destinasyondur. El değmemiş plajları, dağları, çölleri, modern restoranları, maya uygarlığının izlerini taşıması, seyahat etmeyi seven gezginleri cezbetmektedir. Meksika medikal turizm onaylı doktor ve uzmanlarıyla, uygun fiyatlı JCI sertifikasına sahip tesisleriyle hizmet sunmaktadır. Meksika, diş hekimliği ve kozmetik cerrahi alanında ve son yıllarda daha çok ivme kazanan ortopedi alanında hizmetler sunmaktadır (56).

Meksika, medikal turizmde dünyanın en iyi beş medikal turizm destinasyonlarından biridir. Kanada ve Amerika'dan, yılda yaklaşık 1 milyon sağlık turisti gelmektedir. Meksika'ya medikal turizm amaçlı gelen kişiler, aynı kalitedeki işlemlerin uygulandığı ABD'deki sağlık hizmetlerinin maliyetlerinden % 80 oranında tasarruf etmektedirler. Meksika'ya medikal

turistlerin % 70'i, Kaliforniya, Teksas, Arizona gibi komşu ülkelerden gelmektedir. Meksika son yıllarda küresel bir sağlık merkezi haline gelmiştir ve Asya'daki rakipleriyle yarışabilecek bir konuma gelmiştir. Meksika 2006'da 1.5 milyar dolar olan medikal turizm gelirlerini, 2016 yılında 4.8 milyar dolara çıkarmıştır. 2016 yılı, dünya medikal turizm gelirlerine bakıldığında bu rakamın 50-70 milyar dolar ile sektörde yer aldığını, Meksika'nın ise bu sektörden 4.8 milyar dolar elde ettiği görülmektedir. Aynı zamanda dünyada yılda seyahat eden medikal turist sayısının 14 milyon olduğu, Meksika'da ise yılda 1 milyon medikal turist ülkeye giriş yaptığı görülmektedir (57).

Tablo 10. Meksika medikal turizmi maliyet karşılaştırması(57)

Dental:	ABD maliyetinin % 70'ine kadar tasarruf
Kozmetik:	ABD maliyetinin % 75'ine kadar tasarruf
Bariatrik Cerrahi:	ABD maliyetinin % 80'ine kadar tasarruf
Diğer Tıbbi İşlemler	ABD maliyetinin % 70'ine kadar tasarruf
(Kalça protezi, ortopedik cerrahi, göz cerrahisi, kalp cerrahisi, diz değiştirme dahil)	

Tablo 10'da Meksika'nın medikal turizm maliyetlerinin ABD ile karşılaştırılması yapılmıştır. Meksika'nın ABD'ye kıyasla % 70-% 80 oranında tasarruf sağladığı görülmektedir.

Güney Afrika

Afrika kıtasının güney ucunda yer alan Güney Afrika, birinci sınıf sağlık kuruluşlarıyla ve eşsiz turizmi ile dikkat çekmektedir. Ülkeyi popüler bir turizm merkezi yapan coğrafi özellikleridir. Milli parkları, yaban hayatı, çölleri, yemyeşil subtropikal sahilleri, üzüm bağları ve eşsiz doğasıyla turistleri kendine çekmektedir. Bunun yanında ülke, son yirmi yıldır medikal turizmde büyük adımlar atmış olsa da, hala yoksulluk, ırkçılık, yüksek HIV/AIDS ve suç oranlarıyla mücadele etmektedir (58).

Güney Afrika'da Almanya ve Amerika Birleşik Devletlerinden daha uygun maliyetli ve ekonomik, yüksek kalitede sağlık hizmeti almak mümkündür. Hastalar daha çok kozmetik cerrahi alanlarından, rinoplasti, yüz germe, meme büyütme ameliatları gibi sağlık hizmetlerini talep etmektedirler (59).

Bu alanlarda hizmet almak isteyen hastalara, ameliyat öncesi ve sonrası konaklama, safari turu, destekleyici bakım hizmetlerinin olduğu hizmetler bir paket halinde sunulmaktadır (60).

2015 Türkiye DEİK raporuna göre, Güney Afrika'da, organ nakli, yanık üniteleri, travma merkezleri, enfeksiyon hastalıkları ve çocuk hastalıkları branşlarının çok gelişmiş ve yaygın olduğu ifade edilmektedir. Ülkede, ayrıca 4-5 tane organ nakli merkezi bulunmaktadır. 1960'lı yılların sonunda, dünyada ilk kalp ameliyatı Christiaan Barnard tarafından Cape Town'da yapılmış olması göz önünde bulundurulduğunda, ülkenin organ nakli alanında başarı istatistiklerinin yüksek olması tesadüf değildir (61).

Brezilya

Brezilya kozmetik cerrahi alanında ün yapmış, medikal turizm açısından önde gelen destinasyonlardan biridir. Sağlık hizmetleri, lüks konaklama seçenekleri ile birlikte sunulmaktadır. Pazarlama faaliyetlerinin kozmetik cerrahi alanında oldukça başarılı olduğu görülmektedir. Brezilyalı cerrahlar usta çırak ilişkisine dayanan, uzun yıllar ve büyük çabagerektiren birçok eğitim görmektedirler. Latin Amerika ve Avrupa'daki kırtan fazla ülkeden gelen doktorlar, Brezilya'ya rekonstruktif ve kozmetik cerrahi alnlarında eğitim almak amacıyla gelmektedirler. Brezilyalı cerrahlar, dünya çapında büyük bir itibara ve üne sahiptirler (62).

Breziya, 2018 yılı verilerine göre, 4500'den fazla lisanlı kozmetik cerrah bulunmaktadır (63).

Ülkenin en büyük şehri olan Sao Paulo'da bulan İsraili Albert Einstein Hastanesi, dünyada JCI akreditasyonu alan ilk hastanedir. Ülke genelinde 60'tan fazla JCI onaylı tıp merkezi vardır. Brezilya'ya yılda 55.000'den fazla medikal turist gelmektedir. Gelen hastaların çoğu komşu ülkelerden, Bolivya, Ekvador, Angola ve Urugay'dan gelmektedir (63).

Kosta Rika

Kosta Rika, medikal turizmde sunduğu çeşitlilik ve uygun fiyat avantajıyla dünyada en çok tercih edilen destinasyonlardan biridir. Fiyat avantajının yanında, Kosta Rika'nın eşsiz doğal güzelliği ve iklimi onu tercihler arasında ilk sıralara sokmaktadır. Tedavi çeşitliliği açısından, estetik cerrahi, diş tedavisi, ortopedi, bariatrik, göz cerrahisi, kalp hastalıkları, Parkinson ve Alzheimer hastalıkları, multipl skleroz, ağrı yönetimi ve diyabet tedavileri hastalar tarafından talep edilen tedavi çeşitleridir (64).

Kosta Rika'nın, son 30 yıldır medikal turizm alanında büyük gelişmeler kaydettiği görülmektedir. 10.000 sağlık çalışanı ve yılda yaklaşık 350 milyon dolarlık ihracatıyla sağlık sektörüne büyük katkılar sağlamaktadır. Medikal turistlerin yaklaşık % 95'inin Kuzey Amerika'dan geldiği ve daha çok kozmetik cerrahi ve diş tedavilerini tercih ettikleri görülmektedir (65).

Ülkede, 2 hastane JCI sertifikasına sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü, Kosta Rika'yı, Latin Amerika'daki en iyi üç sağlık sisteminden biri olarak kabul etmektedir. Sağlık hizmetleri konusunda, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada 'da dahil olmak üzere birçok ülkeden daha üst sıralarda yer almaktadır. 2017'de ülkeyi ziyaret eden sağlık turistinin sayısı 53.000'den fazladır. Ülke çoğunlukla ABD, Kanada, Avrupa ülkeleri, Nikaragua, Guatemala ve Honduras gibi komşu ülkelerden gelen medikal turistleri ağırlamaktadır. Kosta Rika, tıbbi tedavi görmek isteyen Amerikalılar tarafından en çok tercih edilen ilk beş ülkeden biridir (66).

Türkiye

Türkiye'nin uzman hekim ve sağlık personeli, üst düzeyde tıbbi teknolojiyle donatılmış ve birçok uluslararası alanda akredite olmuş hastaneleri, otel konforunda sunulan sağlık hizmetleri, sağlık hizmetlerinin kolay erişilebilir olması, birçok ülkeye kıyasla daha kaliteli ve daha düşük ücretle tedavi seçeneklerinin sunulması, tedavi için bekleme sürelerinin az olması, tedavinin yanı sıra, tatil imkanlarının da beraberinde sunulması, kültürel, doğal ve tarihi güzellikleriyle medikal turizmde yüksek bir potansiyele sahiptir. (67).

Medikal turizm, ülkeler için bir gelişmişlik göstergesi olarak kabul edilmektedir. Ülkemizin son yıllarda sunmuş olduğu kaliteli sağlık hizmeti ve akredite sağlık kuruluşlarının hızla artmasıyla, Avrupa, Ortadoğu, Türk Cumhuriyetleri ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Konseyi Ülkeleri'nden her yıl binlerce hastayı kendisine çekmektedir. Ülkemizde göz, tüp bebek, diş gibi özel dal hastanelerinin giderek çoğalması ve uzmanlaşmaya daha çok önem verildiğinin göstergesidir. Bu sebeple her yıl birçok turist tarafından tercih edilen ülkeler arasında yer almaktadır (68).

Tablo 11. Dünya ülkelerine göre turizm gelirleri ve turist sayıları (69)

Ülkelere göre turizm gelirleri Dünya sıralaması (Milyar \$)				Ülkelere göre turist sayısı Dünya sıralaması milyon kişi			
SıralamaÜlkeler	2017	2016	2015	Sıralama Ülkeler	2017	2016	2015
1ABD	210.7	206.9	206.9	1Fransa	86.9	82.6	84.5
2İspanya	68.1	60.5	56.6	2İspanya	81.8	75.3	68.2
3Fransa	60.7	54.5	58.3	3A.B.D.	76.9	76.4	77.8
4Tayland	57.5	48.8	44.9	4Çin	60.7	59.3	56.9
5İngiltere	49.0	47.9	50.2	5İtalya	58.3	52.4	50.7
6İtalya	44.2	40.2	39.4	6Meksika	39.3	35.1	32.1
7Avustralya	41.7	37.0	34.2	7 İngiltere	37.7	35.8	34.4
8Almanya	35.6	30.4	31.0	8 TÜRKİYE	37.6	30.3	39.5
9Macao	35.6	30.4	31.0	9Almanya	37.5	35.6	35.0
10Japonya	34.1	30.7	25.0	10 Tayland	35.4	32.5	29.9
11Hong Kong	33.3	32.8	36.2	11 Avusturya	29.5	28.1	26.7
12Çin	32.6	44.4	45.0	12 Japonya	28.7	24.0	19.7
13Hindistan	27.4	22.4	21.0	13 Hong Kong	27.9	26.6	26.7
14TÜRKİYE	22.5	18.7	26.6	14 Yunanistan	27.2	24.8	23.6
15Meksika	21.3	19.6	17.7	15 Malezya	25.9	26.8	25.7

Tablo 11 incelendiğinde, turizm gelirleri açısından ülkelere göre dünya sıralamasında, ABD'nin zirvede olduğu, Türkiye'nin ise 14. sırada olduğu görülmektedir. Fransa en çok turiste ev sahipliği yapan ülke olarak en üst sırada yer alırken, Türkiye 2015 yılında 39.5 milyon turist sayısı ile 8.sırada yer almaktadır.

Tablo 12 incelendiğinde, İspanyanın, turizm gelirleri açısından Avrupa sıralamasında en üst seviyede yerini aldığı, Türkiye'nin ise 6. sırada yer aldığı görülmektedir. Tablo12 turist sayısı bakımından değerlendirildiğinde, Fransa 2015 yılında ağırladığı 84.5 milyon turist ile ilk sırada, Türkiye ise 39.5 milyon turiste ev sahipliği yaparak 5.sırada yer almaktadır.

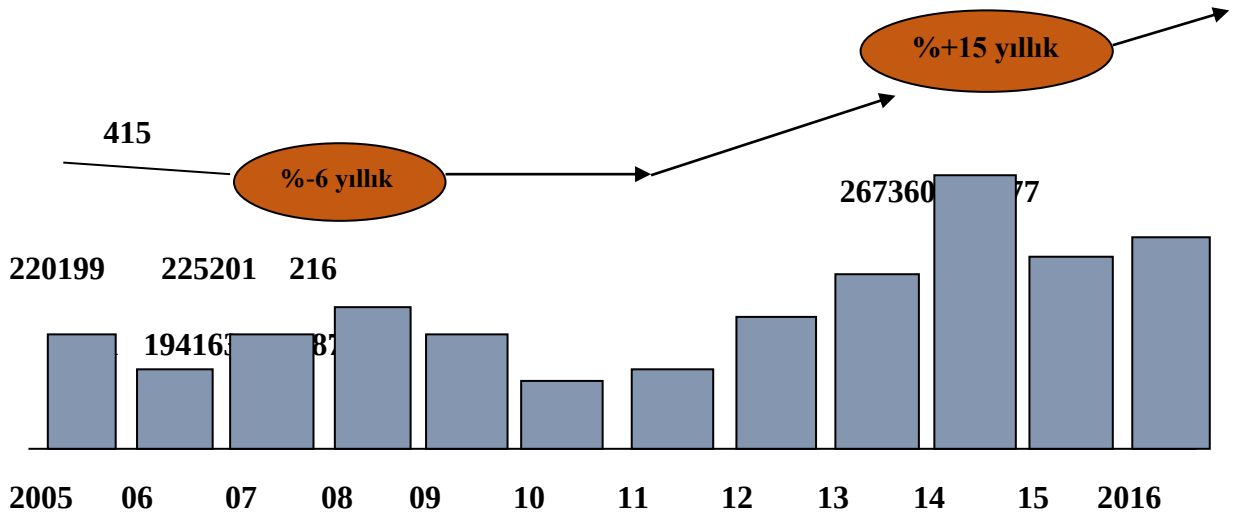
Tablo 12. Avrupa ülkelerine göre turizm gelirleri ve gelen turist sayıları (69)

Ülkelere göre turizm gelirleri(milyar kişi)				Ülkelere göre gelen turist sayısı(milyon kişi)			
AVRUPA SIRALAMASI				AVRUPA SIRALAMASI			
Sıralama Ülkeler	2017	2016	2015	Sıralama Ülkeler	2017	2016	2015
1İspanya	68.1	60.5	56.6	1Fransa	86.9	82.6	84.5
2Fransa	60.7	54.5	58.3	2İspanya	81.8	75.3	68.2
3İngiltere	49.0	47.9	50.2	3İtalya	58.3	52.4	50.7
4İtalya	44.2	40.2	39.4	4İngiltere	37.7	35.8	34.4
5Almanya	39.8	37.5	36.9	5 TÜRKİYE	37.6	30.3	39.5
6TÜRKİYE	22.5	18.7	26.6	6Almanya	37.5	35.6	35.0
7Avusturya	20.5	19.3	18.2	7Avusturya	29.5	28.1	26.7

Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin medikal turizmde tercih nedenleri(70)

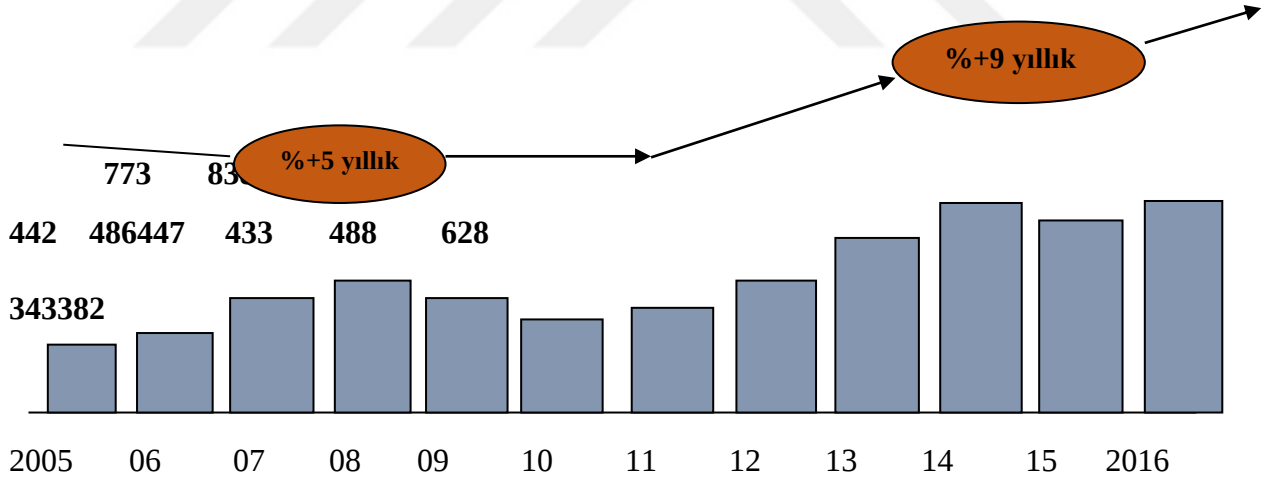
	Fiyat Farklılığı	Uzun Bekleme Süresi	Tıbbi Teknolojik Yetersizlik	Sağlık Çalışanının Üst İhtisas Yetersizliği	Akrabalık İlişkileri	Diyaspora	Sigorta Kapsamında Olmayan işlemler	Özellikli Tedavi seçeneklerine olan ihtivac	Sosyo kültürel benzerlik	Geleneksel Turizm Olanakları
Almanya	✓	✓					✓			✓
Rusya			✓	✓			✓			✓
İngiltere		✓					✓			✓
ABD							✓			✓
Libya			✓	✓						✓
Hollanda		✓					✓			✓
Fransa		✓					✓			✓
Bulgaristan			✓	✓					✓	✓
Yunanistan			✓	✓					✓	✓
Suriye			✓	✓					✓	✓
Azerbaycan			✓	✓			✓		✓	✓
Orta Asya Ülkeleri			✓	✓			✓		✓	✓
Orta Doğu Ülkeler			✓	✓					✓	✓

Tablo 13’de Türkiye’nin ülkelere göre medikal turizmde tercih nedenleri gösterilmektedir.

Şekil 3. Ziyaret amacı sağlıkla ilgili olan giden ziyaretçi sayısı (bin) (71)

Şekil 3’verilen, tobb 2017 istatistikleri incelendiğinde, Libya’dan gelen ziyaretçi akışı sebebiyle 1014 yılında ülkemizde medikal turist sayısında artış olduğu görülmektedir. 2015 ise, komşu ülkelere (Irak) uygulanan vize gerekliliklerinden dolayı olumsuz etkilendiği ve medikal turist sayısında azalma yaşandığı görülmektedir (71).

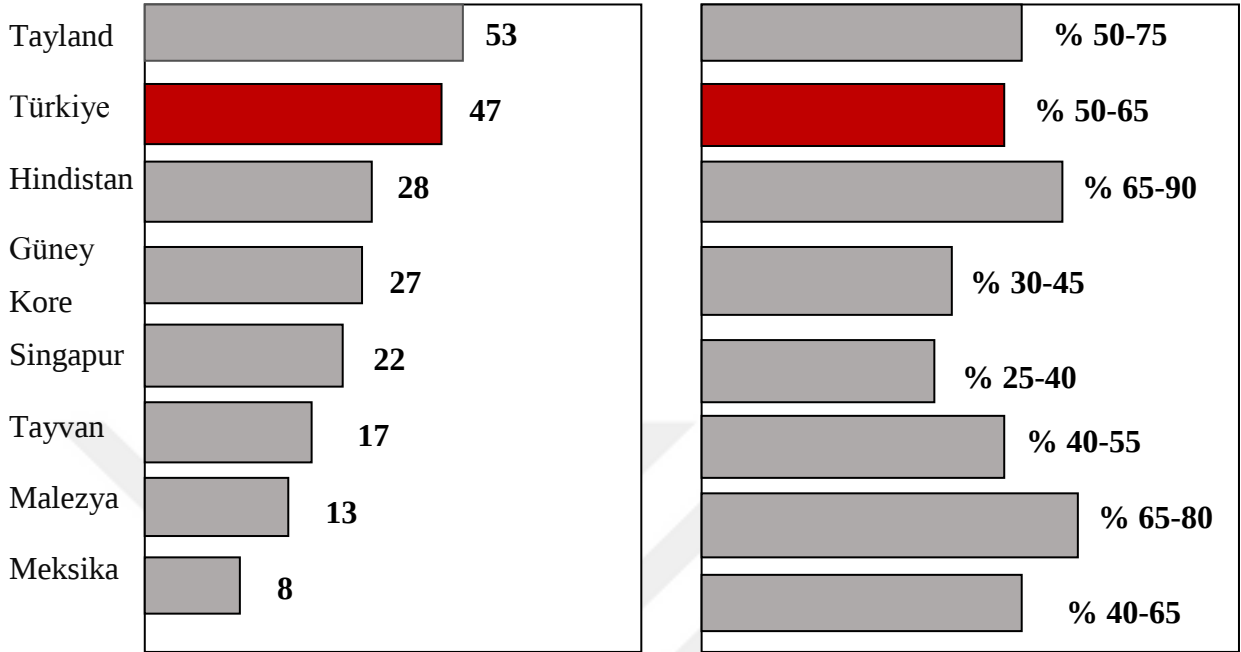
Şekil 4. Sağlık harcamalarında toplam turizm geliri milyon ABD\$ (71)

Şekil 4’de Türkiye’nin medikal turizm gelirinin 2005-2016 yılları arasında % 9 artarak büyüdüğü ve ülke ekonomisine katkı sağladığı görülmektedir.

Türkiye, yüksek hizmet kalitesi ve maliyet avantajı nedeniyle sağlık turistlerinin ilgisini çekmek için iyi bir konumdadır.

JCI sayısı –akredite edilmiş sağlık hizmeti sunucuları

Tahmin edilen tasarruf/tedavi maliyeti karşılaştırması, ABD, Yüzde

Şekil 5. Akredite edilmiş sağlık hizmeti sunucuları ve tedavi maliyetlerinin karşılaştırılması (71)

SAĞLIK BAKANLIĞI SAĞLIK TURİZMİ MEVZUATI

Son yıllarda sağlık turizminin önem kazanmasıyla, Sağlık Bakanlığı, sağlık turizminin geliştirilmesi, sağlık turizmi alanında yaşanan sorunların giderilmesi ve bu sorunların hukuksal çözümüne yönelik ilgili mevzuatlar geliştirmiştir. İlgili mevzuatlar şu şekildedir (72).

663 Sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri

Hakkında Kanun Hükmünde Kararname

Teşkilat kanunu ile sağlık turizmi ile ilgili faaliyetlerin takibinin yapılması, koordine edilmesi iş bölümü ve görev tanımlarının yapılması, gerekli durumlarda denetimlerin yapılması ve izinlerin verilmesi ile ilgili esas ve usullerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Sağlık Bakanlığı, sağlık turizmi ile ilgili iş ve eylemlerin koordine edilmesi, gerekli denetimlerin yapılması ve izinlerin verilmesinden sorumludur.

Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, sağlık turizmi uygulamalarının geliştirilmesine yönelik düzenlemelerin yapılması ve ilgili kurumlarla koordinasyonun sağlanmasından

sorumludur. Sağlık turizminin tek elden kontrol edilebilmesi adına “Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı” kurulmuştur. Medikal Turizm, Termal Turizm, Spa- wellness ve İleri Yaş ve Engelli Turizmi kapsamında hizmet veren Sağlık Turizmi Daire Başkanlığı’nın temel görevleri arasında;

- Sağlık turizmi ve turistin sağlığına dair hizmetlerin planlanması,
- Bu alanla ilgili izinlerin verilmesi,
- Diğer kurumlarla koordinasyonun sağlanması,
- Yaşlı ve engelli turizmi ile kaplıcaların denetlenmesi,
- Tedavi amacıyla gelenlerin tedavi ölçütlerinin belirlenmesi,
- Talep ve şikayetlerin değerlendirilmesi
- Sağlık turizmi kapsamında gelenlere yardım ve danışmanlık hizmetinin verilmesi,
- Sağlık Serbest bölgelerinin denetlenmesi,
- İkili işbirliği kapsamında gelen hastalara dair işlerin planlanması,
- Genel müdürlük tarafından verilen görevlerin yerine getirilmesinden sorumludur.

Sağlık turizmi alanında sorunların çözümüne yönelik acil durumlarda 112 hattında, şikayet halinde ise 184 hattından Arapça, Almanca, İngilizce, Rusça dillerinde tercümanlık hizmetleri verilmektedir. Ayrıca bu dillerde hizmet veren Yurt dışı Hasta Çağrı Merkezleri kurulmuştur. 2011 yılında, hastalarda tedavi sonrası oluşacak komplikasyon ve malpraktis gibi durumlarda, sorunların çözümüne yönelik “Yurt dışı Hasta Koordinasyon Merkezi” kurulmuştur. Sağlık turizmi hizmeti veren hastanelerde “ Yurt dışı hasta birimi” de bulunmaktadır.

Sağlık turizminin geliştirilmesi yalnızca Sağlık Bakanlığı bünyesinde gerçekleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Bu bağlamda Kültür ve Turizm Bakanlığı tanıtım faaliyetlerinden, Ekonomi ve Maliye Bakanlığı teşvik ve vergi muafiyetlerinin düzenlenmesinden, Tanıtım ve Destek Ajansı tanıtım faaliyetlerinden, Dışişleri Bakanlığı vize kolaylığı sağlamaktan, Sağlık Bakanlığı ise denetim, standardizasyon, tanıtım, garantörlük ve planlama konularında faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri

Hakkında Yönerge

Bu yönergeyle ülkemize yurt dışından gelen uluslararası hastalar ile turistlere, kamu ve özel kuruluşlarında sunulacak sağlık hizmetlerinin usul ve esaslarının belirlenmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca devlet üniversitelerine bağlı tıp fakültesi hastaneleri ve Sağlık

Bakanlığı'na bağı kurum ve kuruluşlar, uluslar arası hastalar için belirlenen fiyat tarifesini uygulama zorunluluğı da bu yönerge ile belirlenmiştir.

Tıbbi Kötü Uygulamaya İlişkin Zorunlu Mali Sorumluluk

Yurt dışında malpractice sigortası olarak bilinen uygulama, tedavi sırasında yaşanacak aksaklık ve kötü uygulama nedeniyle meydana gelebilecek zararlardan hekimleri korumak adına geliştirilen zorunlu mali sorumluluk sigortasıdır. Bu sigorta hastaların mağduriyet durumunda zararların karşılanabilmesi adına büyük öneme sahiptir.

Özel hastaneler yönetmeliğı

Bu yönetmelikle özel hastanelerin önü açılmıştır. 2011 yılında yönetmeliğı getirilen ek madde ile, bünyesinde geriatri, konuk evi ve turistin sağığı kapsamında konaklama tesislerinde kurulan sağıık kuruluşları, sağııkla ilgili diğerkuruluşlar olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda klinik konuk evleri hem hastanelerin verimliliğini arttırmak hem de ülkemize tedavi amaçlı gelen turistlerin uzun süre kalmaları göz önünde bulundurulmaktadır.

Kaplıcalar Yönetmeliğı - Yabancı Hasta İstatistiklerinin Kayıt Altına Alınması

Türkiye kaplıca kaynakları açısından oldukça büyük bir potansiyele sahiptir. Sağıık Bakanlığı, sağıık turizmi alanındaki yabancı hastaların kayıtlarının düzenli tutulmasının bu alanda yapılacak çalışmalar ve planlamalar açısından önemli olduğunu belirtmiştir. Bu amaçla kamu ya da özel sağıık kuruluşlarında sağıık hizmeti alan kişilerin kayıtlarının tutulması amacıyla yabancı uyruklu hasta kayıt ve yabancı uyruklu hasta muhasebe sistemleri oluşturularak, ilgili kişilere bu kayıtların yapılması için sisteme giriş şifreleri verilmiştir.

Diyaliz Merkezleri Hakkında Yönetmelikte Değışiklik Yapılmasına Dair

Yönetmelik 28437 Sayılı Yönetmelik

İlgili yönetmelikte, turistlere ve sağıık turizmine yönelik klinik konuk evi ve konaklama tesislerinde diyaliz merkezleri açılabilceğı belirtilmiştir. Bu kapsamda kurulacak diyaliz merkezlerinin bir diyaliz merkezine bağılı veya müstakil olarak açılabilceğı belirtilmektedir.

Sayılı Kanunla Getirilen Sağlık Turizminde Gelir ve Kurumlar Vergisi İndirimi

2012 tarihli “Kurumlar Vergisi Genel Tebliğ” ile Sağlık Bakanlığınca ruhsatlandırılmış olmak şartıyla sağlık turizmi faaliyetiyle ilgilenen işletmelerin, bu faaliyetlerden elde ettikleri kazancın % 50’sinin beyan edilen kurum kazancından indirileceği ifade edilmiştir.

Gelir Vergisi Kanunu Değişikliği

İlgili kanunun 89. Maddesinde yapılan değişiklikte, Türkiye’de yerleşik olmayan kişilere eğitim ve sağlık alanında hizmet veren işletmelere, elde ettikleri kazancın % 50’si gelir vergisi matrahının tespitinde gelir vergisi beyannamesinde bildirilecek gelirlerden indirilmektedir.

SAĞLIK BAKANLIĞI TARAFINDAN PLANLANAN MEVZUATLAR

Sağlık Serbest Bölgeleri Yönetmelik Taslağı

Bu yönetmelik kapsamında, ülkenin sağlık alanında bir cazibe merkezi haline getirilerek, yabancı sermaye ve teknoloji girişinin ivme kazanması hedeflenmektedir. Bu amaca yönelik, sağlık serbest bölgeleri kurularak tıp turizmi, termal turizm ve yaşlı turizmi alanlarında ayrı ayrı serbest bölgelerin oluşturulması amaçlanmaktadır. Sağlık serbest bölgelerinde hastane, rehabilitasyon merkezleri, termal turizm tesisleri, yaşlı tatil köyü/sağlıklı yaşam merkezleri, sağlık köyleri, sosyal tesisler, spor alanları Ar-Ge merkezlerinin bulunması planlanmaktadır.

Termal Kür Şehirleri, Kür Merkezleri Ve Rehabilitasyon Klinik Oteller

Yönetmeliği

Tedaviye katkı sağlayan doğal unsurları bünyesinde barındıran tesisler ile her türlü rehabilitasyon hizmetlerinin sunulduğu kliniklerin organize olmasını sağlayan usullerin belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Sağlık Turizmi ve Turist Sağlığı Kapsamında Sunulacak Sağlık Hizmetleri Hakkında Yönetmelik

Bu yönetmelikte, yurt dışından gelen uluslar arası hastalar ve turistlere, kamu ve özel sağlık kuruluşlarında sunulan sağlık hizmetlerinin usul ve esaslarını belirlenmesi hedeflenmektedir.

Aracı Kurumlar ve Sağlık Turizmi Süreçleri Mevzuat Taslağı

Bu taslakla, özel sağlık kuruluşları adına reklam, tanıtım faaliyetleri yürüten seyahat acentesi, büro, ofis, firma gibi aracı kurumların uyması gereken yasal yükümlülüklerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Hastanın evinden çıkıp evine dönüşüne kadar geçen tüm süreçte aracı kurum aracılığı ile kontrol edilmesi planlanmaktadır.

Sağlık Turizmi Aracı Kurumlar Yönetmeliği

Bu yönetmelik ile uluslar arası hastaların, seyahat öncesi her türlü hizmetten haberdar edilmesi, tedavi öncesi, tedavi ve tedavi sonrası dönemlerinde tüm ihtiyaç ve taleplerinin karşılanması esas almaktadır. Sorumlu kurumlar tarafından sunulacak hizmetlerin usul ve esaslarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

663 sayılı Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Kanunu ile, sağlık turizmi ile ilgili iş ve işlemlerin koordine edilmesi, denetimlerin yapılması ve izinlerin alınması Sağlık Bakanlığı'nın görev ve kapsamına girmektedir.

ONUNCU KALKINMA PLANI (2014-2018)

Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Programı Eylem Planı

Sağlık Turizmi ülkelere döviz getirisi olan önemli bir faaliyettir. İnsanların yeni alternatif turizm türlerine olan ilgisinin artmasıyla birlikte, dünya da turizm pastasından pay almak isteyen ülkelerin sayısı giderek artmaktadır. Bu noktada kendilerini farklılaştırarak ürün çeşitliliğine giderek kendilerini geliştiren ülkeler ön plana çıkmaktadır. Bu amaçla ülkemiz ekonomisine katkı sağlayacak, turizm arzının doğru ve etkin bir şekilde kullanılması önem arz etmektedir. Son yıllarda sağlık turizmi alanında yatırımlar yapılmakta, mevzuat ve teşvik çalışmaları yapılmaktadır.

Ülkemizin sağlık turizminde gelişme göstermesi, sektörde lider ülke haline gelebilmesi, sağlık turizmi ile ilgili hizmetlerin doğru planlanması, turizm sektörünü

ilgilendiren tüm kurum ve kuruluşların ilgili sağlık kuruluşları ile entegre biçimde çalışması önem arz etmektedir.

Türkiye'nin 10. Kalkınma Planının 'da, Sağlık Turizminin geliştirilmesi, Sağlık Turizmine yönelik kurumsal ve hukuki altyapının geliştirilmesi, Türkiye'nin dünya da yükselen bir Pazar konumunda olduğu medikal turizm, termal turizm ve ileri yaş ve engelli turizmi alanındaki hizmet kalitesinin artırılarak rekabet gücünün artırılması hedeflenmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

ARAŞTIRMANIN AMACI

Çalışmanın amacı, Trakya bölgesinde faaliyet gösteren Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde hizmet alan uluslararası hastalara ilişkin mevcut durumun veriler üzerinden tanımlayıcı analizinin yapılarak ilgili hastanenin sağlık turizmi potansiyeli açısından değerlendirilmesidir. Bu amaca yönelik olarak ilgili hastanenin yöneticileriyle görüşmeler yapılmış ve hastanenin sağlık turizmi açısından kurumsal yapılanmasının değerlendirilmesi gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda tespit edilen aksaklıkların çözümüne yönelik ve sağlık turizminin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek öneriler sunulmuştur.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Uluslararası hastalara ilişkin veriler, ilgili hastanenin veri tabanından elde edilmiştir. Elde edilen veriler, tablolaştırılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın ikinci aşamasında, Ocak 2021-Şubat 2021 tarihleri arasında, hastanede görev yapan yöneticiler ile yarı yapılandırılmış sorular aracılığı ile görüşmeler yapılmıştır.

Hastane yöneticileri, anabilimdalı başkanları ve uluslararası hasta birimi çalışanlarından oluşan 11 katılımcıya sorular yöneltilmiştir. Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sağlık turizmi potansiyeli ile ilgili görüş ve önerileri hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır. Mülakat sorularının hazırlanma aşamasında, literatür taraması yapıldıktan sonra, konuyla ilgili uzman kişilerin görüşleri alınmıştır.

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmeler ortalama 45 dakika sürmüştür. Görüşme esnasında katılımcıların izni alınarak ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı alınan görüşmeler, deşifre edilerek transkriptler oluşturulmuştur. Transkriptler neticesinde elde edilen veriler değerlendirilmiştir.

Çalışmanın evrenini, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi oluşturmaktadır.

Çalışmanın örneklemini 11 hastane yöneticisi oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcıların profilleri Tablo14’de yer almaktadır.

Tablo 14. Hastane yöneticilerinin profilleri

Yönetici	Cinsiyet	Yaş	Öğrenim Durumu
K1	E	54	Profesör
K2	E	50	Profesör
K3	E	55	Lisans
K4	E	56	Yüksek Lisans
K5	K	38	Yüksek Lisans
K6	E	54	Profesör
K7	E	52	Profesör
K8	E	54	Profesör
K9	E	32	Yüksek Lisans
K10	K	26	Lisans
K11	K	32	Lisans

ARAŞTIRMANIN KISITLILIKLARI

Edirne ilinde, ikisi özel hastane, biri ikinci basamak kamu hastanesi ve üçüncü basamak düzeyinde bir üniversite hastanesi bulunmaktadır. Edirne Sultan 1.Murat Devlet Hastanesi 400 yatak kapasitesine sahiptir. 12.12.2018 tarihinde web sayfasındaki veriler doğrultusunda, sağlık turizmi yetki belgesi bulundurmaktadır. Özel Trakya Hastanesi 41 yatak kapasitesi, Özel Ekol Hastanesi 150 yatak kapasitesi ve Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi 1000 yatak kapasitesine sahiptir. Özel hastanelerin sağlık turizmi yetki belgesi bulunmamaktadır.

Araştırmanın, yalnızca Trakya Üniversitesi Hastanesiyle sınırlı kalması ve Edirne özelinde bulunan özel ve kamu hastaneleriyle kıyaslama yapılamamış olması çalışmanın kısıtlılığıdır.

BULGULAR

Sağlık turizminde, fiyat ve uygulama farklılıklarından ötürü sağlık turisti verileri ve Türk soydaşlara ait veriler ayrı ayrı tablolastırılarak ele alınmıştır.

Tablo 15. Sağlık turizmi kapsamında olan hastaların ülke ve yıllara göre başvuru sayıları

ÜLKE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Bulgaristan	21	106	206	253	82	83	751
Yunanistan	5	60	64	45	26	17	217
Kosova	4	11	45	39	7	20	126
Suriye	4	11	9	5	2	3	34
Türkmenistan	1	17	10	13	14	14	69
Kazakistan	1	6	9	15	-	-	31
Arnavutluk	-	10	7	3	5	4	29
Azerbaycan	3	9	8	28	7	9	64
Rusya	-	12	1	3	-	3	19
Almanya	-	6	17	12	3	9	47
Sırbistan/Karadağ	-	2	1	3	-	-	6
Bosna Hersek	-	1	2	3	1	-	7
Makedonya	-	1	4	16	8	6	35
Bilinmeyen	-	1	1	5	306	462	775
Toplam	39	253	384	443	461	630	2210

Hastane veri tabanından elde edilen bilgilere göre, 2014 - 2019 yılları arasında başvuran 2210 sağlık turistinden 775'inin geldiği ülke bilinmemektedir. Bu durum hasta kayıtlarının eksik tutulmasına bağlı olabilir. En fazla başvuru alınan ülke 751 kişi ile Bulgaristan, ardından 217 kişi ile Yunanistan'dır. Bunun sebebi, Edirne'nin bu iki ülkeye en yakın sınır şehri olması şeklinde yorumlanabilir.

Verilere göre sağlık turisti sayısının 2014 yılından sonra hızla arttığı gör÷lmektedir.

Tablo 16. Türk soylu uluslararası hastaların ÷lke ve yıllara göre başvuru sayıları

÷LKE	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Bulgaristan	10	28	53	64	68	78	301
Kosova	22	43	53	80	182	204	584
Sırbistan/ Karadağ	1	5	3	2	8	6	25
Yunanistan	27	40	60	111	71	82	391
Makedenya	2	3	-	-	-	-	5
Bilinmeyen	-	2	-	6	387	826	1221
Azerbaycan	2	-	4	-	-	-	6
Almanya	-	-	-	-	2	4	6
Toplam	64	121	173	263	718	1200	2539

2014-2019 yılları arasında hastaneye başvuran Türk soylu uluslararası hasta sayısı toplam 2539 olup, 1221 hastanın uyruğu bilinmemektedir. En çok hasta gelen ÷lke 584 hasta ile Kosova'dır. Yunanistan 391 hasta ve Bulgaristan 301 hastadır. Sağlık hizmeti sunumu almak isteyen Türk soylu hasta sayısının 2017 yılından sonra hızla arttığı gör÷lmektedir.

Tablo 17. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların yıllara göre poliklinik başvuru sayıları

POLİKLİNİK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Acil Polikliniği	7	94	110	107	89	147	554
Plastik Cerrahi Polikliniği	6	27	34	30	28	38	163
Çocuk Acil Polikliniği	4	17	18	25	32	25	121
Genel Cerrahi Polikliniği	4	17	34	28	27	44	154
Genel Dahiliye Polikliniği	3	8	7	19	11	22	70
Çocuk Polikliniği	3	48	51	30	42	47	221
Göz Hastalıkları Polikliniği	-	13	9	19	21	19	81
Hematoloji Polikliniği	-	4	5	1	10	4	24
Kadın Hastalıkları Polikliniği	1	24	11	20	11	10	77
Kardiyoloji Polikliniği	1	8	12	5	10	13	49
KBB Polikliniği	-	18	25	30	17	45	135
Kemoterapi Polikliniği	-	9	3	30	13	7	62
Medikal Onkoloji Polikliniği	2	16	9	5	12	15	59
Ortopedi Polikliniği	3	24	13	17	12	29	98
Ruh Sağlığı Polikliniği	-	11	1	10	9	8	39
Üroloji Polikliniği	2	11	8	14	14	23	72
TOPLAM	36	349	350	390	358	496	1979

Tablo 17, sağlık turizmi kapsamında yer alan uluslararası hastaların yıllara göre polikliniklere başvuru sayılarını göstermektedir. 2014-2019 yılları arasında Acil Polikliniğe

554 hasta, Çocuk Polikliniğine 221 hasta, Plastik Cerrahi Polikliniğine 163 hasta başvurmuştur. İlgili yıllar arasında en az başvuru yapılan poliklinik 24 hasta ile Hematoloji Polikliniği dir.

Uluslararası hastaların en çok Acil Polikliniğe başvurmuş olmaları aslında medikal turizm değil, turistin sağlığı hizmetlerinin hastanede yaygın olduğunu kanıtlamaktadır.

Tablo 18. Türk soylu uluslararası hastaların yıllara göre poliklinik başvuru sayıları

POLİKLİNİK	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Acil Polikliniği	20	15	16	18	36	71	176
Anestezi Polikliniği	-	-	-	8	40	43	91
Plastik Cerrahi Polikliniği	3	5	2	3	12	12	37
Genel Cerrahi Polikliniği	9	6	10	25	47	76	173
Genel Dahiliye Polikliniği	4	8	4	7	12	63	98
Çocuk Polikliniği	6	10	6	3	25	76	126
Çocuk Psikiyatrisi Polikliniği	2	5	15	9	10	15	56
Göz Hastalıkları Polikliniği	1	-	4	16	35	35	91
Kadın Hastalıkları Polikliniği	2	2	4	3	9	26	46
Kardiyoloji Polikliniği	2	4	10	7	26	71	120
KBB Polikliniği	5	11	27	29	63	90	225
Kemoterapi Polikliniği	-	3	1	3	32	22	61
Medikal Onkoloji Polikliniği	3	4	13	19	58	101	198
Ortopedi Polikliniği	4	7	13	14	41	65	144
Ruh Sağlığı Polikliniği	-	3	1	3	9	11	27
Nefroloji Polikliniği	9	19	7	13	36	24	108
Üroloji Polikliniği	9	5	5	16	32	51	118
Radyasyon Onkolojisi Polikliniği	3	9	9	7	19	36	83
Nöroloji Polikliniği	2	1	2	15	28	28	76
Göğüs Hastalıkları Polikliniği	1	1	4	1	20	29	56
Romotoloji Polikliniği	1	-	2	6	30	14	53
Dermatoloji Polikliniği	3	3	1	3	16	40	66
TOPLAM	107	140	178	271	582	1214	2492

Tablo 18. Türk soylu uluslararası hastaların yıllara göre poliklinik başvuru sayılarını göstermektedir. KBB'nin 225 kişi ile en çok başvuru yapılan poliklinik olduğu görülmektedir. Sağlık hizmeti sunumu almak isteyen Türk soylu uluslararası hastaların en çok KBB, Medikal Onkoloji, Acil, Genel Cerrahi, Ortopedi, Çocuk, Kardiyoloji, Üroloji ve Nefroloji polikliniklerinde sağlık hizmeti sunumu aldıkları görülmektedir.

KBB uzmanı hekimlerin Balkan ülkelerindeki tanınırlığının fazla olması bu sonucu doğurmuş olabilir.

Tablo 19. Sağlık turizmi kapsamında kliniklerde yatarak tedavi alan hastaların yıllara göre dağılımı

KLİNİKLER	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Genel Cerrahi	1	1	9	2	3	4	20
Kadın Doğum	1	7	2	3	2	7	22
Kadın Hatalıkları	-	4	2	2	1	1	10
Koroner Yoğun Bakım	1	-	4	2	4	3	14
Kalp Damar Cerrahisi	-	2	1	1	2	-	6
KBB	-	1	3	3	2	7	16
Noroşurji	1	-	1	-	1	5	8
Plastik Cerrahi	1	14	25	24	19	24	107
Romatoloji	1	-	-	-	-	-	1
Göz	-	1	-	4	2	-	7
Hematoloji	-	2	-	-	1	-	3
Ortopedi	-	2	3	2	2	3	12
Üroloji	-	2	2	2	5	1	12
Çocuk Hematoloji	-	1	-	-	11	10	22
Trasplantasyon	-	-	-	-	-	2	2
TOPLAM	6	37	52	45	55	67	262

Tablo 19, sağlık turizmi kapsamında kliniklerde yatarak tedavi alan hastaların yıllara göre dağılımını göstermektedir. 107 hasta ile Plastik Cerrahi, en çok yatarak tedavi hizmeti veren klinik olmuştur. Kozmetik cerrahi girişimlerinin ilgili klinikte yaygın ve başarılı şekilde yapılıyor olması bu sonucu doğurmuş olabilir.

Kadın Doğum, Çocuk Hematoloji, Genel Cerrahi, Koroner Yoğun Bakım, KBB Klinikleri en çok yatarak sağlık hizmeti sunan kliniklerdir.

Tablo 20. Kliniklerde yatarak tedavi gören Türk soylu uluslar arası hastaların yıllara göre dağılımı

KLİNİKLER	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Toplam
Genel Cerrahi	1	2	4	6	16	22	51
Plastik Cerrahi	3	4	-	1	7	5	20
KBB	1	-	3	3	11	9	27
Nefroloji	5	3	-	4	6	3	21
Nöroşurji	3	4	-	-	2	14	23
Ortopedi	-	1	5	4	5	11	26
Transplantasyon	-	2	-	-	2	1	5
Üroloji	1	3	1	5	15	9	34
Medikal Onkoloji	1	-	9	14	27	10	61
Göz	-	-	-	3	6	3	12
Kalp Damar Cerrahi	1	-	-	2	6	13	22
Kardiyoloji	1	2	1	3	5	14	26
TOPLAM	17	21	23	45	108	114	328

Tablo 20, kliniklerde yatarak tedavi gören Türk soylu uluslararası hastaların yıllara göre dağılımını göstermektedir. Medikal Onkoloji, Türk soylu uluslararası hastalar tarafından en çok başvuru yapılan bölümdür. Genel Cerrahi ikinci sırada yer almaktadır.

Kanser hastalarının pre-op, post-op ve kemoterapi/radyoterapi gibi süreçlerinin uzun soluklu (kemoterapi/radyoterapi 3 ay) olması sebebiyle hastaların ilgili ülkede konaklaması gerekir. Türk soylu hastaların aile bireylerinin Türkiye’de olması, medikal onkoloji hastalarının burayı özellikle tercih etmelerine bir neden olarak gösterilebilir.

Tablo 21. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların aldığı tanılara göre sınıflandırılması (2014-2019)

TANI	SAYI	TANI	SAYI
Karın ağrısı ve diğer tanımlanmamış	78	Diyabet hastalıkları	64
Akut ağrı	120	Görme Bozuklukları	75
Enfeksiyöz ve paraziter hastalıklar	26	Kulak hastalıkları	66
Meme malign neoplazmı	14	Üst solunum yolu hastalıkları	72
Tiroid bez benign neoplazmı	19	Hipertansiyon, Göğüs ağrısı	28
B ₁₂ ve demir eksikliği anemisi	41	Kronik kalp hastalıkları	72
Derinin skar durumları ve fibrozisi	66	Eklem ağrıları	81

Tablo 21, sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların ilgili yıllar arasında toplam aldığı tanılarına göre sınıflandırılması gösterilmektedir. Plastik Cerrahi birimine başvuran hastaların, derinin skar durumları ve fibrozisi ön tanısı aldıkları, Kardiyoloji birimine başvuran hastaların, göğüs ağrısı, hipertansiyon, kronik kalp hastalıkları, KBB birimine başvuran hastaların, kulak hastalıkları ve işitme kayıpları ve üst solunum yolu hastalıkları, Göz birimine başvuran hastaların görme bozuklukları, Genel Cerrahi birimine başvuran hastaların, meme malignneoplazmı, tiroid bezi benignneoplazmı, karın ağrısı, Ortopedi birimine başvuran hastaların, eklem ağrıları, Enfeksiyon birimine başvuran hastaların, enfeksiyöz ve paraziter hastalıklar, Acil birimine başvuran hastaların, akut ağrı, İç Hastalıkları birimine başvuran hastaların, diyabet, B₁₂ ve demir eksikliği anemisi ön tanılarını aldıkları görülmektedir.

Tablo 22. Türk soylu uluslar arası hastaların aldığı tanılarına göre sınıflandırılması (2014-2019)

TANI	SAYI	TANI	SAYI
Vitami D Eksikliği	88	Üriner Sistem Hastalıkları	64
Hipertansif Hastalıklar	129	Meme Hastalıkları	32
Kalp ve Damar Hastalıkları	88	Kadın Hastalıkları, Gebelik	18
Nazal SeptumDeviasyonu	20	Göğüs Ağrısı	71
Konka Hipertrofisi	19	Ağrı Tanımlanmamış	91
Görme Bozuklukları	69	Gastritler, Mide Ülserleri	5
Akciğer Bozuklukları	21	Üst Solunum Yolu Hastalıkları	72
Eklem Ağrısı	75	Dermatit	11
Bel Ağrısı	26	Böbrek Hastalıkları	48

Tablo 22. Türk soylu uluslararası hastaların ilgili yıllar arasında toplam aldığı tanılarına göre sınıflandırılması gösterilmektedir. Kardiyoloji birimine başvuran hastaların, göğüs ağrısı, hipertansif hastalıklar, kronik kalp ve damar hastalıkları, KBB birimine başvuran hastaların, konka hipertrofisi, nazal septum deviasyonu ve üst solunum yolu hastalıkları, Göz birimine başvuran hastaların görme bozuklukları, Genel Cerrahi birimine başvuran hastaların, akut ağrı ve meme hastalıkları, İç Hastalıkları birimine başvuran hastaların, vitamin D eksikliği, gastritler, mide ülserleri ve dermatit, Göğüs Hastalıkları birimine başvuran hastaların, akciğer ve solunum bozuklukları, Nefroloji birimine başvuran hastaların, böbrek hastalıkları, Nöroşurji birimine başvuran hastaların, bel ağrısı, Ortopedi birimine başvuran hastaların eklem ağrıları, Üroloji birimine başvuran hastaların, üriner sistem hastalıkları, Kadın

Hastalıkları birimine başvuran hastaların, kadın hastalıkları ve gebelik ön tanımlarını aldıkları görülmektedir.

Tablo 23. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların poliklinik hizmet bedelleri (TL)

YIL	POLİKLİNİK HİZMETİ BEDELİ
2014	13.341,30
2015	106.215,81
2016	107.850,73
2017	169.405,88
2018	359.446,02
2019	386.645,16
TOPLAM	1.142,904,9

Tablo 23, Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların poliklinik hizmet bedellerini (TL) cinsi üzerinden göstermektedir. 2014 yılında poliklinik hizmet bedellerinin 13.341,30 TL iken 2019 yılında artış göstererek 386.645,16 TL olmuştur. Hizmet bedelinin yıllara sari olarak arttığı görülmektedir.

Tablo 24. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların klinik hizmet bedelleri (TL)

YIL	KLİNİK HİZMET BEDELİ
2014	9.673,69
2015	89.910,86
2016	164.553,94
2017	154.869,76
2018	405.724,92
2019	521.682,95
TOPLAM	1.346,416,12

Tablo 24, sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların klinik hizmet bedellerini (TL) cinsi üzerinden göstermektedir. 2014 yılında 9.673,69 TL iken 2019 yılında artış göstererek 521.682,95 TL olmuştur. Hizmet bedelinin yıllara sari olarak arttığı görülmektedir.

Tablo 25. Türk soylu uluslar arası hastaların poliklinik hizmet bedelleri (TL)

2014	13.944,77
2015	13.709,95
2016	18.641,00
2017	13.517,55
2018	182.342,26
2019	270.219,62
TOPLAM	512.375,15

Tablo 25, Türk soylu uluslar arası hastaların poliklinik hizmet bedelleri(TL) cinsi üzerinden gösterilmektedir. 2014 yılında 13.944,77 TL iken 2019 yılında artış göstererek 270.219,62 TL olmuştur. Hizmet bedelinin yıllara sari olarak arttığı görülmektedir.

Tablo 26. Türk soylu uluslar arası hastaların klinik hizmet bedelleri (TL)

2014	81.008,69
2015	42.136,27
2016	74.024,30
2017	75.110,44
2018	340.055,48
2019	465.915,90
TOPLAM	1.078.251,08

Tablo 26, Türk soylu uluslar arası hastaların klinik hizmet bedelleri (TL) cinsi üzerinden gösterilmektedir. 2014 yılında 81.008,69 TL iken 2019 yılında artış göstererek 465.915,90 TL olmuştur.

Çalışmanın ikinci aşamasında, ilgili hastanenin yöneticileriyle görüşmeler yapılmıştır. Görüşme sonucunda elde edilen bulgular aşağıda ayrıntılı şekilde yer almaktadır.

1.Sağlık turizmi kapsamında uluslararası hastalar hastanenizi neden tercih etmeli?

K1 Trakya Üniversitesi, Balkanlara en yakın ve en büyük hastane konumundadır. Hastanemiz, bünyesinde barındıran kaliteli ve donanımlı sağlık profesyonelleriye, donanımsal olarak ve büyüklük olarak uluslararası hastaların ihtiyaç duyduğu sağlık hizmetlerine cevap verebilecek durumdadır.

K2 Kendi ülkelerinde erişemedikleri sağlık hizmetlerini almak ve fiyat uygunluğundan dolayı hastanemizi tercih ediyorlar.

K4 Tüm branşlarda hizmet verebiliriz. Yabancı ülkelere göre fiyat avantajından dolayı bizi tercih edebilirler.

K5 Sınır şehri olmamız dolayısıyla bir çok alanda hastaya hizmet verebilecek potansiyele sahibiz. Hastalar kaliteli ve uygun fiyata ihtiyaç duydukları hizmetleri alabilirler.

K6 Coğrafi konumu itibariyle, Balkanlarda yaşayan insanların sağlık hizmetlerine ulaşma noktasında yaşanan sıkıntılar nedeniyle, gerek ülkemizde gerek Balkanlarda, nitelikli iş gücü ve teknik donanıma sahibiz.

Ciddi bir akademik potansiyelimiz var. Akademik kadromuz oldukça nitelikli ve alanında uzman kişilerden oluşmaktadır. Hastanemizde, 200'e yakın öğretim üyesi, 300'e yakın araştırma görevlisi bulunmaktadır.

Kurumsal olarak ciddi bir tecrübemiz bulunmaktadır. Özellikle Onkoloji alanında ciddi bir alt yapı potansiyelimiz bulunmaktadır. Gerek bölge dışında, gerek bölge içinde ciddi bir avantaja sahibiz. Bu durumu potansiyel olarak değerlendirebiliriz.

Döviz kurunun düşmesiyle, ucuz ülke konumuna geldik. Bu da avantaja dönüşmesi gereken noktalardan birisi. Sağlık ihracatı neden ülkemizde gerçekleşmesin?

K7 Bizi tercih eden hastaların, kendi ülkelerindeki hekimlere güvenmediklerini görüyoruz. Hastalar, ülkelerinde birçok usulsüz uygulamalarla karşılaştıklarını ifade ediyorlar. Örneğin kalp hastalığı olan kişilere gereksiz yere stent takılması, koroner anjiyografi yapılması gibi işlemleri örnek gösterebiliriz.

Bizi daha çok Bulgaristan ve Kosova gibi ülkelerde yaşayan Türk kökenli hastalar tercih ediyor. Bizi tercih etme sebepleri etnik ve dindaşlık bağı ile bağlı olmamızdan kaynaklanıyor. Kaliteli ve tecrübeli hekimlerimiz var. Kendi ülkelerinde ulaşamadıkları sağlık hizmetlerine bizde daha ucuza ve daha yüksek kalitede bulma imkanına sahip oluyorlar.

K8 Balkanların ve bölgenin en büyük ve en donanımlı hastanesiyiz. Kozmetik Cerrahi alanında (botoks, burun estetiği, meme, karın gerdirme, yüz gerdirme v.b) tüm ameliyatları yapıyoruz. Balkan ülkelerinden gelen uluslararası hastalar daha ucuza, özel hastanelerde talep edilen ücretin 1/4 fiyatına, yüksek kalite standartlarında talep ettikleri medikal tedavilerini yaptırabiliyorlar. Trakya Üniversitesi'nin Edirne ili gibi Balkan ülkelerine kısa mesafe ve sınır şehri olmasını bir avantaj olarak kullanabiliriz. Hastalar

İstanbul gibi uzak mesafe bölgelere gitmek yerine daha ucuza ve yüksek kalitede talep ettikleri sağlık hizmetlerine ulaşabilirler.

K9 Balkan ülkelerine yakınlığımız ve sınır şehri olmamız, sağlık hizmetlerine ulaşma noktasında uluslar arası hastaların bizi tercih etmesine neden olarak gösterilebilir.

K11 Alanda uzmanlaşmış doktorların bulunması, tıbbi alanda özellikli bölümlerin olması ve tıbbi açıdan teknolojinin güncel kullanılması, eğitim ve araştırma hastanesi olmamız sebebiyle detaylı muayene, analiz ve tedavinin hızlı planlanabiliyor olması.

2.Sağlık turizmi ile ilgili tanıtım ve pazarlama faaliyetleriniz nelerdir?

K1 Üniversite olarak Balkanlarda sağlık turizmi faaliyetlerinin tanıtılması amacıyla sağlık turizmi ofisi açılması planlanıyor. Kamu hastanelerinin sağlık turizmi ile ilgili tanıtım faaliyetleri henüz bulunmamaktadır. Özel hastanelerin tanıtım ve pazarlama yapabildikleri bağlantıları bulunmakta ve bu alanda daha etkin faaliyet gösterebilmektedirler.

Biz üniversite olarak tüm balkan dillerinde broşürler hazırlatıp, oradaki üniversite ve hastanelerde tanınırlığımızı arttırmayı hedefliyoruz. Hastanemizin hangi branşlarda hizmet verdiği, hangi alanlarda ne tür medikal tedavilerin ve cerrahi işlemlerin yapıldığını anlatıyoruz. Özellikle Plastik Cerrahi, Göz ve Kulak Cerrahisi, Onkoloji alanında ve daha birçok alanda hizmet verebilecek kapasiteye sahip olduğumuzu, hazırlamış olduğumuz broşürlerde anlatıyoruz.

K2 Yurt içinde sağlık turizmi tanıtım fuarlarına katılıyoruz. Yurtdışında henüz böyle bir faaliyetimiz bulunmamaktadır.

K3 Sağlık turizmiyle ilgili zaman zaman, yurt içinde fuar ve seminerlere katılıyoruz. Yurt dışında özel bir tanıtım ve reklam faaliyetimiz henüz bulunmamaktadır. Tanıtım amaçlı, yurt dışındaki bazı üniversitelere hazırladığımız broşürleri gönderiyoruz.

K4 Trakya, %90 oranında göçmen nüfusa sahip. Soydaşlarımız ve uluslararası öğrencilerimiz aracılığıyla tanınırlığımız artıyor ve bu sayede hastalar bizim faaliyetlerimizden haberdar oluyor. Aynı zamanda, tanıtım ve pazarlama faaliyetleri kapsamında girişimlerimiz bulunmakta. Balkan ülkelerinde, sağlık turizmi tanıtım ofisleri açmayı planlıyoruz. Özellikle Kosova ve Makedonya gibi ülkelerde tanıtım büroları açmayı hedefliyoruz.

K6 Hastalar, eş, dost, tanıdık, genellikle de bireysel çabaları vasıtasıyla bize ulaşıyor.

Kurumsal bilinirliğin artırılması gerekiyor. Yerleşik bir tanıtım ofisi olmalı. WEB tabanlı, gerek fiziki, gerek akademik ve teknik kapasitenin tanımlayıcı düzeyde olduğu, ücretlendirmelerin şeffaf yapıldığı, dökümente edilmiş hizmetlerin verilebildiği bir sistem olmalı.

K11 İngilizce, Bulgarca ve Arnavutça broşür hazırlandı. Ancak pandemi sebebiyle askıya alındı.

3.Sağlık turizminden beklentileriniz nelerdir?

K1 Sağlık turizminden öncelikli olarak beklentimiz medikal turizm alanında daha fazla sayıda uluslararası hastaya sağlık hizmeti verebilmek ve hastane gelirlerini daha da arttırmak olarak söyleyebilirim.

K2 Öncelikli beklentimiz yüksek gelir elde etmek. Yıllık % 1 civarında olan kar payını % 10 'lara çıkartmamız gerekiyor. Balkanlarda daha fazla tanıtım ve reklam çalışması yapmalıyız. Şu an hastalar kendi imkanlarıyla geliyor. Bu durumu kolaylaştırmak adına aracı firmalar vasıtasıyla hastaların kendilerini her anlamda güvende hissedeceği, hiçbir kaygı yaşamadan her türlü konaklama, yeme, içme ihtiyacının karşılanması gerekiyor.

K3 Trakya Üniversitesi'nin, uluslararası hasta potansiyelinin yüksek olduğunu söyleyebilirim. Edirne, Avrupa'ya kara ve demiryolu yolu bağlantısı olan, beş tane sınır kapısı olan, iki saatlik mesafede bulunmaktadır. Kozmetik Cerrahi alanında hedeflerimizin yüksek olduğunu söyleyebilirim. Hastalara kaliteli, yüksek standartlarda hizmet verirse, % 1 olan uluslararası hasta oranımızı, %5 - %8 oranında arttırabiliriz. Bunun yanı sıra hasta ve yakınlarının konaklama ihtiyacının karşılanması adına otelcilik hizmetlerinin planlanması, randevu tarihleri 15-20 gün süren MR, BT, PET-CT gibi tetkiklerin, randevu tarihlerinin öne çekilmesi, mümkünse aynı gün yapılması planlanmalıdır.

K4 Beklentimiz, uluslararası hasta oranını arttırarak, toplam poliklinik ve ameliyat sayıları üzerinden, en az %10 olmasını sağlamaktadır. Örneğin yıllık 1000 poliklinik yapıyorsa bunun % 10'unu uluslararası hastalara yapabilmeliyiz.

Sağlık turizmi faaliyeti yapabilme yetki belgesini alabilirsek, hedeflerimize ulaşabiliriz. Avrupa ülkeleriyle kıyaslama yaptığımızda, ülkemizde sağlık hizmetinin ucuz olduğunu görüyoruz. Hedeflediğimiz noktaya ulaşabiliriz.

K6 Yüksek gelir elde etmek, hasta sayısını arttırmak.

K11 Profesyonel üslup kullanan, liderlik vasıflarına sahip doğru personel seçimi ile Uluslararası Hasta Birimi kapasitesinin üstünde performans sergileyebilir.

4. Sağlık turizmi ile ilgili yaşadığınız sıkıntılar nelerdir ?

K1 Uluslararası hastalardan elde edilen gelirlerin dağıtılması ile ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Hastalardan elde edilecek gelirin ne kadarının sağlık profesyonellerine, ne kadarının kurumun kasasında kalacağı hususunda sıkıntılar ve belirsizlikler yaşanmaktadır.

K3 Ödemeler ile ilgili sıkıntılar yaşıyoruz. Hastalar bize geldiğinde, hangi ameliyatı veya tedaviyi olacaksa, sağlık turizmi fiyat katoloğunda belirtilen fiyat üzerinden hastaya verilecek hizmet tutarının tümünü avans olarak yatırmasını istiyoruz. Fakat ameliyat esnasında hastaya farklı işlem yapılması gerektiği durumlarda, yapılan işlemin ücretini tahsil etmek konusunda sıkıntı yaşıyoruz.

K10Hasta kayıt işlemleri sırasında, hasta bilgileri eksik girilmekte, özellikle pasaport bilgileri eksik doldurulmaktadır.

Doğru veri girilememesinden dolayı, hastaların faturalandırma işlemlerinde sorunlar yaşanmaktadır.

Yabancı hastalara öncelik tanınmasından dolayı işlemler uzayabilmektedir. MR gerektiren tanı ve tedaviler için randevuların ileri bir tarihe verilmesi, sağlık hizmeti sunumunu aksatabilmekte, dolayısıyla hasta memnuniyetini de olumsuz etkilemektedir.

Randevu sisteminin olmaması hizmet kalitesini düşürmektedir.

Resmi tercüman sıkıntısı yaşanmaktadır. Yurt dışından gelen hastaların çoğu Türkçe bilmemektedir. Hasta yatışa geldiğinde, Trakya Üniversitesi'nde eğitim gören öğrenciler bu hastalara tercümanlık etmektedirler.

Servislerde yabancı dil bilen hekim, hemşire sayısı yetersizdir.

K11 Randevu ve radyoloji tetkikleri çok ileri tarihlere verildiği için sorun yaşanabiliyor.

5. Türkiye'de sağlık turizmini nasıl değerlendiriyorsunuz?

K1 Türkiye, sağlık turizmi açısından çok büyük bir potansiyele sahip bir ülke konumundadır. Bu alandaki fırsatları yakalayıp ülkemizi bu alanda daha da yüksek seviyelere çıkarmalıyız.

K2 Türkiye sağlık turizmi potansiyeli yüksek bir ülke. Ülke genelinde son teknolojiye donatılmış her türlü konfora sahip, gelişmiş kamu hastanelerimiz bulunmaktadır. Bu kaynaklarımızı en etkin ve üst düzeyde kullanılabilir olması gerekiyor. İşinde profesyonel ve deneyimli sağlık profesyonellerine ihtiyacımız var.

Trakya Üniversitesi'nin sağlık turizmi potansiyeline baktığımızda, Balkan ülkelerinden gelen hastalar büyük bir potansiyel oluşturmaktadır. Fakat sağlık turizmi yapabilmek için bazı revizyonlar gerekiyor. Mesela uluslararası hastalar için ayrı bir binada poliklinik hizmeti veren, görüntüleme, laboratuvar, yatarak tedavi hizmeti alabilecekleri bir yerin olması gerekiyor. Eğer sağlık turizmi en iyi şekilde yapılabilir, gelirimizi % 15 arttırabilirsek bu alana daha fazla yatırım da yapılabilir. Döner sermaye payımız artarsa, çalışan sağlık personelimiz de bu paydan faydalanabilir.

K3 Türkiye sağlık turizmi açısından bir çok avantaja sahip bir ülkedir. Yurt dışında bekleme sürelerinin uzun olması, sağlık hizmetlerine ulaşamama, sağlık hizmetlerinin pahalı olması, Balkan ülkelerinin sağlık sistemlerinin kötü olması gibi nedenlerle ülkemizi tercih etmektedirler.

Sağlık turizmi alanında özel hastanelerin daha aktif çalıştığını ve kamu hastanelerine göre daha avantajlı olduğunu görüyoruz. Özel hastaneler, hastaya her türlü konforu sağlayabiliyor. Yurt dışından gelen, organ nakli tedavisi yaptırmak isteyen, onkolojik vakalar var. Sağlık sistemi kötü olan olan ülkeler için, Türkiye hem ucuz hem de yüksek kalitede sağlık hizmetlerine ulaşabilecekleri bir cennet. Özellikle son yıllarda döviz kurunun yükselmesiyle birlikte, Türkiye hem fiyat uygunluğu, hem de teknolojik alt yapısı ve işinde profesyonel sağlık çalışanlarıyla daha çok tercih edilmeye başlanmıştır.

Trakya Üniversitesi hastanesinin sağlık turizmi potansiyeli vardır. Fakat bazı alanlarda revizyona gidilmelidir.Örneğin hasta randevuları öne çekilmeli, ameliyatlara ileri tarihe verilmemeli, ameliyat veya görüntüleme raporları çabuk okunmalı, bu hastalar için ayrı poliklinikler ve yatan hasta servisleri olmalıdır. Her gün yüzlerce turist şehrimizi ziyaret etmekte ticari faaliyetlerde bulunmaktadırlar. Şehir esnafımız nasıl ki kazanıyorsa, biz de hastane olarak bunu bir fırsata çevirebiliriz. Sağlık turizmi alanında faaliyetlerimizi daha da geliştirmeli ve bulunduğumuz konum itibariyle bu durumu fırsata çevirmeliyiz. Beklentilerimizi yüksek tutmalıyız. Uluslararası hastalarla ilgili beklentilerimizi yüksek tutarken T.C vatandaşlarımızı da ihmal etmemeliyiz.

K4 Türkiye'nin döviz girdisi açısından, turizmden sonra en büyük ihracat pazarı olabilir.

K6 Hızlı ivmelenen bir konu. Ülke genelinde ciddi bir hastane alt yapı yatırımı yapıldı. Bu potansiyelin bir şekilde dış taleple efektif kullanılması gerekir. Nitelikli iş gücü ihracı gibi.

K11 Medikal ve teknolojik açıdan iyi bir düzeyde olduğunu düşünüyorum. Ancak insan kaynakları bazında çalışmaların geliştirilmesi gerekiyor. Çünkü hastaların doğru kliniğe ve doğru tedaviye ulaşabilmesi profesyonel bir ekip ile sağlanabilir.

TARTIŞMA

Karma yöntem ile gerçekleştirilen bu çalışmada Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sağlık turizmi potansiyeli, hastane veri tabanından elde edilen bilgiler doğrultusunda incelenmiş ve yönetici görüşleri ile geliştirilmiştir.

2014-2019 yılları arasında Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, Uluslararası Hasta Birimi'ne başvuran uluslararası hastaların, Bulgaristan, Yunanistan, Kosova, Sırbistan, Makedonya, Bosna Hersek, Karadağa gibi Balkan ülkelerinden geldiği görülmektedir.

Uluslararası hastaların, 2014-2019 yılları arasındaki verileri incelendiğinde, başvuru sayısının en çok olduğu poliklinikler, Acil, Çocuk, Plastik Cerrahi, Genel Cerrahi, KBB, Ortopedi, Göz, Kadın Hsatalıkları, Üroloji, Medikal Onkoloji, Kardiyoloji, Genel Dahiliye Poliklinikleri olduğu görülmektedir. 2014 yılından sonra poliklinik hizmeti alan hastalarda artış olduğu görülmektedir.

2014-2019 yılları arasında yatarak tedavi hizmeti alan uluslararası hastaların verileri incelendiğinde, Plastik Cerrahi, en çok yatarak tedavi hizmeti veren klinik olmuştur. Kadın Doğum, Çocuk Hematoloji, Medikal Onkoloji, Ortopedi, Kardiyoloji, Göz, Genel Cerrahi, Koroner Yoğun Bakım, KBB Klinikleri en çok yatarak sağlık hizmeti sunumu alan hastaların tercihi olmuştur.

Uluslararası hastaların 2014-2019 yılları arasındaki poliklinik hizmet bedelleri (TL) cinsi üzerinden toplamı, 1.655,280,05 TL olduğu görülmektedir.

Uluslararası hastaların 2014-2019 yılları arasındaki klinik hizmet bedelleri (TL) cinsi üzerinden toplamı 2.424,667,2 TL olduğu görülmektedir.

Çalışmanın ikinci aşaması olan hastane yöneticileriyle yapılan görüşmeler neticesinde, cevaplanması istenen sorulara katılımcıların verdiği yanıtlar analiz edilmeye çalışılmaktadır.

Bu doğrultuda katılımcıların aynı sorulara, kaç katılımcının benzer yanıtlar verdiği açıklanmaya çalışılmaktadır.

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler neticesinde;

Uluslararası hastalar sizin hastanenizi neden tercih etmeli sorusu katılımcılara sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir.

1. katılımcı; ilgili hastanenin coğrafi konumu, donanımsal ve büyüklük olarak en büyük bölge hastanesi olması, kaliteli ve donanımlı sağlık profesyonellerinin bulunması,

2. katılımcı; fiyat uygunluğu,

4. katılımcı; tüm branşlarda hizmet verebilme ve fiyat avantajının olması,

5. katılımcı; coğrafi konumu, kaliteli sağlık hizmeti ve fiyat uygunluğu,

6. katılımcı; coğrafi konumu, nitelikli iş gücü ve teknik donanımı, Onkoloji alanındaki alt yapı potansiyelinin varlığı, fiyat avantajının olması,

7. katılımcı; güven, etnik ve dindaşlık bağlarının olması, kaliteli ve tecrübeli hekimlerin bulunması ve fiyat avantajının olması,

8. katılımcı; ilgili hastanenin büyük, donanımlı, yüksek kalitede sağlık hizmeti sunması, coğrafi konumu, fiyat avantajının olması,

9. katılımcı; coğrafi konumu,

11. katılımcı; alanında uzman sağlık profesyonellerinin bulunması, tıbbi açıdan teknolojinin güncel kullanılması, detaylı muayene, analiz ve tedavinin hızlı planlanabiliyor olmasına vurgu yapmıştır.

Sağlık turizmi tanıtım ve pazarlama faaliyetleriniz nelerdir sorusu katılımcılara sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir. Tanıtım ve pazarlama faaliyetleriyle ilgili soruya,

1. katılımcı; Balkan dillerinde hazırlanan broşürler, tanıtım ofisleri,

2. katılımcı; yurt içinde tanıtım fuarlarına katılım,

3. katılımcı; yurt içi fuar ve seminer faaliyetleri, yurt dışında broşür ile tanıtım faaliyetleri,

4. katılımcı; Türk soydaşlar ve uluslararası öğrenci faaliyetleri,

6. katılımcı; eş, dost, tanıdık, bireysel çabalar gibi faaliyetler,

11.katılımcı; İngilizce, Bulgarca, Arnavutça dillerinde hazırlanan broşürler gibi tanıtım faaliyetlerinde bulunduklarını belirtmişlerdir.

Sağlık turizminden beklentileriniz nelerdir sorusunu, katılımcılara sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir.

1. katılımcı; medikal turizm alanında daha fazla uluslararası hastaya hizmet vermek,
2. katılımcı; yüksek gelir elde etmek. Yıllık % 1 olan kar payını % 10' a çıkarmak,
3. katılımcı; kozmetik cerrahide % 1 olan uluslararası hasta sayısını, % 5-% 8 oranında arttırmak,
4. katılımcı; uluslararası hasta sayısını % 10 arttırmak,
6. katılımcı; yüksek gelir elde etmek ve hasta sayısını arttırmak,
11. katılımcı; profesyonel üslup kullanan, liderlik vasıflarına sahip personel seçimiyle, kapasitenin üstünde performans sergileyebileceklerini belirtmişlerdir.

Sağlık turizmi ile ilgili yaşadığınız sıkıntılar nelerdir sorusu katılımcılara sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir.

1. katılımcı; uluslararası hastalardan elde edilen gelirlerin dağıtılması ile ilgili belirsizliklerin olması,
2. katılımcı; ödemeler ile ilgili sıkıntıların olması,
10. katılımcı; hasta pasaport bilgilerinin eksik girilmesi, doğru veri girilmemesinden dolayı, hastaların faturalandırma işlemlerinde sorunlar yaşanması, resmi tercumanın olmaması, randevu tarihlerinin ileri tarihlere verilmesi, yabancı dil bilen sağlık profesyonellerinin yetersizliği,
11. katılımcı; randevu ve radyoloji tetkiklerinin ileri tarihlere verilmesinden dolayı sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Türkiye'de sağlık turizmini nasıl değerlendiriyor sunuz sorusu katılımcılara sorulmuş ve katılımcıdan yanıtlamaları istenmiştir.

1. katılımcı; Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyeli açısından avantajlı bir ülke konumunda olduğu ve büyük bir potansiyele sahip olduğu,
2. katılımcı; Türkiye'nin sağlık turizmi potansiyelinin yüksek olduğu, ülke genelinde son teknolojiye donatılmış her türlü konfora sahip, gelişmiş kamu hastanelerinin bulunduğu,
3. katılımcı; Türkiye sağlık turizmi açısından bir çok avantaja sahip bir ülke konumunda olduğu,
4. katılımcı; Türkiye'nin döviz girdisi açısından, turizmden sonra en büyük ihracat pazarı olabileceği,

6. katılımcı; hızlı ivmelenen bir konu olduğu, ülke genelinde ciddi bir hastane alt yapı yatırımının yapıldığı ve bu potansiyelin bir şekilde dış taleple efektif kullanılması gerektiği,

11. katılımcı; medikal ve teknolojik açıdan iyi düzeyde olduğu, ancak insan kaynakları açısından geliştirilmesi gerektiği şeklinde yanıtlar vermişlerdir.

Yönetici görüşleri değerlendirildiğinde;

Balkanlarda hedef pazar olarak kozmetik cerrahinin geliştirilmesi,

Sağlık hizmetleri pazarlamasında bir alana yatırım yapmadan önce pazar seçimi önemlidir. Yönetici görüşleri doğrultusunda kozmetik cerrahi alanındaki faaliyetlerin artırılması görüşü hayata geçirilmeden önce hedef pazar stratejilerinin uygulanması önerilmektedir.

Yeni bina,

Tesis yatırımlarının gerçekleştirilmesinden önce maliyet, tesisin hedefindeki kullanıcı potansiyeli gibi faktörlerin ele alınarak analiz edilmesi gerekir. Bu sebeple yönetici görüşleri doğrultusunda yeni bina yapılması görüşünün, mevcut verilere dayanarak (başvuran hasta sayısı, başvuru poliklinik sayısı gibi) maliyet etkili bir yöntem olup olmadığı değerlendirilerek karar verilmelidir.

Hastalara öncelik verilmesi,

Bölgenin en büyük üçüncü basamak hastanesi olması sebebiyle 2014-2019 yılları arasında toplam 2.743,522 poliklinik hastası ilgili hastaneye başvurmuştur. Buna karşılık aynı yıllarda toplam 4.471 uluslararası hasta başvurmuştur. Dolayısıyla yüzdeler açısından daha geride olan uluslararası hastalara öncelik verilmesi yerli halkın sağlık hizmetlerine erişiminde gecikme veya aksamalara sebebiyet verme olasılığı sebebiyle uygulamaya dönüştürülebilecek bir faaliyet olarak görülmemektedir.

Tüm sağlık turizmi alanlarında hizmet vermeli,

Sağlık turizmini; medikal (tıbbi) turizm, spa ve wellness turizmi, termal turizm/kaplıca turizmi, yaşlı bakımı ve engelli turizmi olarak sınıflandırmaktadır (40).

Sağlık hizmetleri pazarlamasında bir alana yatırım yapılmadan önce hedef pazar seçimi önemlidir. Tüm sağlık turizmi alanlarına yatırım yapılması hem maddi hem de beşeri kaynaklar açısından kısıt yaratabileceği için uygun olmayabilir. Bunun yanı sıra Balkan

lkelerindeki hedef pazarın en çok ihtiyaç duyduğu hizmet alanının belirlenerek, bu alana yatırım yapılması faydalı olabilir.

Öğrencilerin eğitim faaliyetleri amacıyla üniversitede bulunmaları, dolaylı olarak tanıtım faaliyetlerine katkı sağlasa da doğrudan etkili değildir. Bu bağlamda hizmet pazarlama karması elemanlarından tutundurma fonksiyonunun etkin şekilde kullanılması fayda sağlayabilir.

Hastaya ait verilerin eksik veya hatalı olması, faturalandırmadan istatistiğe kadar pek çok alanı etkilediği için etkili bir bilgi yönetim sisteminin oluşturulması gerekir. Bu konuda tıbbi sekreterlere gerekli hallerde eğitimler verilmelidir.

SONUÇLAR

Yapılan çalışma sonucunda, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sağlık turizmi açısından avantajlı olduğu hususlar şunlardır;

Edirne'nin sınır şehri olması,

Trakya Üniversitesi'nin, bölgenin ve Balkanların en büyük hastanesi konumunda olması,

Hastanenin, şehrin girişinde merkezi konumda olması,

Edirne'nin geçmişten gelen tarihi ve kültürel zenginliği,

Trakya nüfusunun % 90 oranında göçmen kökenli olması, dolayısıyla, dindaşlık ve kültürel bağların sürdürülüyor olması,

Kurumsal olarak ciddi bir tecrübeye sahip olması, özellikle Onkoloji alanında ileri teknolojiye sahip olması,

Alanda uzmanlaşmış doktorların bulunması,

Tıbbi alanda özellikli bölümlerin olması ve tıbbi açıdan teknolojinin güncel kullanılıyor olması,

Üniversite hastanesi olunması sebebiyle detaylı muayene, analiz ve tedavinin hızlı planlanabiliyor olması, Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin sağlık turizmi potansiyeli açısından avantajlı konumda olduğunu göstermektedir.

Çalışmanın amacına uygun olarak yapılan görüşmeler sonucunda Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin geliştirilmeye açık yönleri şunlardır;

Tesisin eski olması sebebiyle, bazı hallerde ihtiyacı karşılayamayacak durumda olması,

Sağlık profesyonellerinin, hastalarla iletişimde yabancı dil eksikliklerinin bulunması,
Mevzuat ile ilgili yaşanan sıkıntılar,

Bilgi sistemi ve veri hazırlama ile ilgili yaşanan sorunları gösterebiliriz.

İlgili hastanede sağlık turizmi faaliyetlerinin geliştirilmesi adına bazı önerilerin sunulması faydalı olabilir.

Yurt içinde ve yurt dışında tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde bulunulması, yurt içinde ve yurt dışında tanıtım ofisleri açılabilir.

Kalite çalışmalarındaki başarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesi,

Yurt dışı hasta bağlantılarının sorunsuz sağlanması,

İlgili hastaneye başvuran uluslararası hastaların kendi imkanlarıyla geldiği tespit edilmiştir. Öncelikli olarak, bu organizasyonların şirketler vasıtasıyla güvenli bir şekilde getirilmesi sağlanmalı, hasta, hastalığıyla ilgili öncesinde ve sonrasında her türlü sorunuyla ilgilenecek bir muhatap bulmalıdır. Her anlamda hasta hiçbir kaygı yaşamadan tedavisini olup ülkesine geri dönmelidir.

Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi, sağlık turizmi alanındaki faaliyetlerini daha da geliştirmeli ve konumu itibarıyla bu durumu fırsata çevirmelidir. Sağlık turizmi alanındaki beklentilerini yüksek tutmalı, aynı zamanda uluslararası hastalarla ilgili beklentilerini yüksek tutarken T.C vatandaşlarını da ihmal edilmemesi gerekir.

Yurt içinde ve yurt dışında karayolu ulaşımının geliştirilmesi sağlık turizmi potansiyelini arttırabilir.

İnsan kaynakları güçlendirilmeli, alanında profesyonel, liderlik becerisine sahip, kriz yönetimini başarıyla gerçekleştirebilen, vizyon sahibi, yabancı dil bilen personeller istihdam edilmeli, hastaların doğru kliniğe ve doğru tedaviye ulaşabilmesi profesyonel bir ekip ile sağlanabilir.

Stratejik ortaklıklar oluşturulmalı, ülke bazlı hastaneler arasında protokoller imzalanması gibi faaliyetlerin de yardımıyla bir marka değeri oluşturulabilir,

Kurumun fiziki yapısı güçlendirilerek, otelcilik hizmetleri geliştirilebilir,

Hasta ve çalışan memnuniyetine önem verilebilir,

Destek hizmetleri arttırılabilir,

Departmanlar arasında sağlık turizmi bilinirliği ve farkındalığı arttırılabilir,

Kurum içi özdeğerlendirmeler yapılarak, eksiklikleri görme ve eksik olunan alanlarda sağlık personelinin eğitilmesi ve geliştirilmesi faaliyetlerinde bulunulabilir,

Sağlık turizmi kapsamında gelen hastalara, yapılması planlanan medikal girişimler için hastanın rızasının alındığı, onam formlarının yabancı dilde çevirisinin yapılması sağlanabilir,

Turizm şirketlerinde olduğu gibi fiyat bilgisi, hizmetten memnun kalma gibi değerlendirmelerin yapıldığı, müşterilerin her türlü gereksinimlerine cevap bulacağı bir sistemin içine dahil edilebilir.

İletişim kanallarını iyi yapılandırılması gerekmektedir. Bu noktada dijital pazarlama, çevrimiçi danışmanlık, halkla ilişkiler, reklam ve tanıtım çalışmalarını ön plana çıkarılabilir,

Süreç yapılandırmaları, sağlık turizmi hastaları için spesifikleştirilebilir.

Teknolojik gelişmeler, sağlık hizmetlerinin dijitalleştirilmesi çalışmalarının yaygınlaştırılması rekabet edilebilirlik açısından önem taşıyabilir,

Sağlık turizminin uluslararası hukuk boyutu düşünüldüğünde, sağlık profesyonellerinin olası bir malpraktis durumunda kendilerini güvende hissedebilecekleri yasal düzenlemelerin oluşturulması önemlidir.

Sağlık turizmi alanlarından en uygun olanına yatırım yapılabilir,

Medikal girişimlere erişim süreçlerinin hızlandırılması ve sistematik hale getirilmesi önerilebilir. Yatış süresinin kısa olduğu, küçük girişimsel işlemler (katarakt gibi) yapılabilir.

Sağlık turizminden elde edilecek gelirin sağlık profesyonelleri arasında adaletli şekilde dağıtılmasına gereken önem verilebilir,

Hastane yönetimi, öğretim üyelerinin görüşlerini alabilir. Sağlık turizmiyle ilgili hangi alanlarda ne tür sağlık hizmeti verebilecekleri konusunda görüş ve önerilerine başvurabilir.

Kayıt işlemi yapılırken, tüm bilgilerin eksiksiz doldurulması, doldurulmadığı takdirde, sistemin kayıt işlemine izin vermemesi, etkili bir bilgi yönetim sisteminin oluşturulması, verilerin eksiksiz girilmesi sağlanabilir,

Uluslararası hasta randevu sistemi yapılandırılabilir. Online randevu sistemi oluşturulabilir,

Resmi tercüman sayısı artırılabilir.

ÖZET

Sağlık turizminin bir kolu olan medikal turizm kişilerin tıbbi tanı ve tedavi veya terapi amaçlı ikamet ettiği yer dışında başka bir yere gitmesi ve aynı zamanda gittiği bu yerin de turistik yerlerinden ve olanaklarından yararlanmasıdır. Medikal turizm, turizm ve tıp gibi iki önemli sektörü birleştiren önemli bir ekonomik faaliyettir.

Türkiye'nin uzman hekim ve sağlık personeli, üst düzeyde tıbbi teknolojiyle donatılmış ve birçok uluslararası alanda akredite olmuş hastaneleri, otel konforunda sunulan sağlık hizmetleri, sağlık hizmetlerinin kolay erişilebilir olması, birçok ülkeye kıyasla daha kaliteli ve daha düşük ücretle tedavi seçeneklerinin sunulması, tedavi için bekleme sürelerinin az olması, tedavinin yanı sıra, tatil imkanlarının da beraberinde sunulması, kültürel, doğal ve tarihi güzellikleriyle medikal turizmde yüksek bir potansiyele sahiptir.

Trakya Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi hastanesi, köklü ve zengin bir tarihi olan Edirne gibi bir ilin merkezinde konumlanması, coğrafi konumu, Balkan ülkelerine yakınlığı, bölgenin ve Balkanların en büyük hastanesi olması dolayısıyla sağlık turizmi potansiyelinin olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, 2014-2019 yılları verileri kullanılarak, ilgili hastanenin sağlık turizmi potansiyeli değerlendirilmiştir. Çalışma sonuçları uluslararası hastaların en çok KBB Polikliniği ve Plastik Cerrahi Kliniğini tercih ettikleri göstermektedir. Diğer taraftan veri sisteminde mevcuttur eksiklikler nedeniyle, hedef pazara ilişkin tartışmalarımız sınırlı kalmıştır. Çalışmada karma analiz yöntemi kullanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Sağlık Turizmi, Hastane, Medikal Turizm, Uluslararası Hasta, Sağlık

EVALUATION OF HEALTH TOURISM POTENTIAL OF UNIVERSITY HOSPITALS: THE CASE OF TRAKYA UNIVERSITY

SUMMARY

Medical tourism, which is a branch of health tourism, is described as going to another place other than the place of residence for medical diagnosis, treatment, or therapy, and at the same time to benefit from the touristic places and opportunities of this place. Medical tourism is an important economic activity that combines two important sectors such as tourism and medicine.

Turkey has a high potential in medical tourism with having sufficient level of specialist physicians and health personnel, hospitals equipped with high-level medical technology and internationally accredited, offering better quality and lower cost treatment options compared to many countries, less waiting times for treatment, in addition with its holiday opportunities and cultural, natural and historical beauties.

Trakya University Health Research and Application Center hospital seems to have health tourism potential due to its location in the center of a city such as Edirne, which has a deep-rooted and rich history, geographical location, proximity to the Balkan countries, and being the largest hospital in the region and the Balkans. In this study, the health tourism potential of the relevant hospital was evaluated by using the data for the years 2014-2019. The results of the study show that international patients mostly prefer ENT Polyclinic and Plastic Surgery Clinic. On the other hand, our discussions on the target market remained limited due

to the deficiencies in the data system. The results are obtained by using Mixed analysis methods.

Keywords: HealthTourism, Medical Tourism, Hospital, International Patient, Health

KAYNAKLAR

1. <http://tdk.gov.tr/> Erişim: 10.01.19
2. Ertürk H. Türkiye’de sağlık turizminde imaj ve markalaşma:Heybeliada “Sağlık Adası”modeli. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Hastane ve Sağlık Kurumları Yönetimi Bilim Dalı.YüksekLisansTezi. İstanbul 2019.
3. Özсарı S. H, Karatana Ö. Sağlık turizmi aсısından Türkiye’nin durumu. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul. J Kartal TR 2013;24(2):36-144.
4. Sarı F.Türkiye’deki Turizm eğitiminin turizm sektöründeki istihdama etkisi ve Anadolu otelcilik ve turizm meslek liseleri üzerine bir araştırma.Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.2007.
5. Bayer M. Z. Turizme Giriş. İstanbul: Küre Ajans, 1992: 6
6. Bayer M. Z. Turizme giriş. İstanbul: Küre Ajans, 1992: 1.
7. Bayer M. Z. Turizme giriş. İstanbul: Küre Ajans,1992:2
8. <http://www.goktepe.net/turizm-tarihi-ve-turizm-cesitleri.html>. (erişim, 12.02.19).
9. Gülen K.G, Demirci S. Türkiye’de sağlık turizmi sektörü. İstanbul Ticaret Odası yayın no:2011-39. İstanbul, 2012:23.
10. Çımat A, Bahar O. Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi içindeki yeri ve önemi üzerine bir değerlendirme. Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi 2003;6:1-18.
11. http://turizam.ide3it.com/Ak.god.%20201718/MT_20172018/UNWTO%20Tourism%20Highlights%202016.pdf. Erişim: 14.02.2019

12. Güneş G, Dülger A. S. Sağlık Turizmi. 1. Bölüm Turizm kavramı, turizmin tarihçesi, ülke ekonomilerine katkısı ve turizm istatistikleri. Editör: Tengilimoğlu D. Ankara, Siyasal Kitabevi. 2. Baskı, 2017: 33-34.
13. Kement Ü. Bingöl turizm çalıştayı. Bingöl: Bingöl Üniversitesi Yayınları: 2016;11:29.
14. Edinsel S, O. Adıgüzel O. Türkiye'nin sağlık turizmi açısından son beş yıldaki dünya ülkeleri içindeki konumu ve gelişmeleri . Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2014(4)2:167.
15. Ögeve, C. Türkiye'de sağlık turizmi ve şehir hastaneleri . 1st International Sustainable Tourism Congress /Kastamonu-Turkey/ , November 23-25, 2017: 480.
16. Morgül Ş.M. Trakya Bölgesinde Kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesine ilişkin analiz: Kırklareli Örneği. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İktisat Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi.Edirne, 2006: 26.
17. Öztürk Y, Yazıcıoğlu İ. Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma.Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2002:3.
18. Uygur Meydan S, Baykan E.Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi ,2007:5-6.
19. Kaypak Ş. Ekolojik turizmin sürdürülebilirliği . Alanya İşletme Fakültesi Dergisi 2010;(2)2:95.
20. Arpacı Ö, Zengin B, Batman O.Karama'nın Mağara Turizmi Potansiyeli ve Turizm Açısından Kullanılabilirliği. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2012;14(23):59-64.
21. Yeşiltaş M, Çeken H, Öztürk İ. Karadeniz bölgesindeki turizm olanaklarının swot analizi ile değerlendirilmesi. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2009;3:253.
22. Olcay A, Albuz N. İnanç turizmi ve Türkiye'nin tanıtımına katkısı. Gazi Antep Üniversitesi. 2016:2-3.
23. Aktuna H.C, Ünlüöner K. Yeni Bir Turizm Çeşidi Olarak Elektronik Spor Turizmi.Gazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dergisi, 2017;2:1-15.
24. Aydın O. Türkiye'de alternatif bir turizm; sağlık turizmi . KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 2012;14(23):92.
25. Özseri S. H, Karatana Ö. Sağlık turizmi açısından Türkiye'nin durumu. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü, İstanbul. 2013;24(2):137-8.
26. Erdoğan M. Kamu sağlık politikalarında yeni bir açılım sağlık turizmi: SDÜ hastanelerinde çalışan hekimlerin sağlık turizmi farkındalığı üzerine bir araştırma.

- Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi. 2018:70.
27. Gülmez Z. Türkiye’de ve dünya’da sağlık turizmi ve çeşitleri: Sağlık turizminin ülkemizdeki mevcut durumu ve bazı ülkelerle kıyaslanması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hastane ve Sağlık Kuruluşlarında Yönetim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. 2012: 31.
28. <http://engelsizkulturturizm.com/bilgi-bankasi/dunyada-ve-turkiyede-termal-turizm/> Erişim: 09.04.19.
29. Daştan İ. Türkiye’de Sağlık Turizmi: Türkiye Ve Özelinde İzmir’de Sağlık Turizminin Mevcut Durum Analizi Ve Strateji Önerileri. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2014;6(10):146.
30. www.satirk.gov.tr/images/pdf/tyst/07.pdf. Erişim: 7.04.19
31. Akbulut G. Türkiye’de Kaplıca Turizmi Ve Sorunları. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 2010;9(1):38-9.
32. Özşahin E, Kaymaz Ç. K. Türkiye’nin termal su kaynaklarının coğrafi açıdan değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2013;50:31-3.
33. Türksoy A, Türksoy S. Termal turizmin geliştirilmesi kapsamında Çeşme İlçesi Termal kaynaklarının değerlendirilmesi. Ege Akademik Bakış 2010;10(1):706.
34. Topsakal Y, Çelik P. 19. Ulusal Turizm Kongresi Bildiriler Kitabı. Sağlık Turizmi. Spa ziyaretçilerini motive eden unsurların demografik özelliklere göre incelenmesi. Afyonkarahisar. 2018;11-12.
35. Bender T, Karagülle Z, Balint P.G, Gutenbrunner C, Balint P.V, Sukenik S. Hydrotherapy, balneotherapy, and spa treatment in pain management. Rheumatol Int 2005;22:1-2.
36. Doğan E. Dünya sağlık turizminde Türkiye’nin yeri ve ekonomiye katkısı. Beykent Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı İşletme Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul, 2019:31.
37. Hasanov A. Sağlık turizmi kapsamındaki medikal turizmin mevcut durumu, potansiyeli ve geleceği: Türkiye’nin medikal turizm değerlendirmesi. Yüksek lisans Tezi. İstanbul. Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 2018:16
38. <http://www.tuik.gov.tr>. Erişim: 4.10.2019
39. Bulgan G. Dünyada ve Türkiye’de engelli turizmi ile ilgili yapılan çalışmalar. Akademik Bakış Dergisi. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi 2015;(50):103-4.
40. Gaines J, Lee C.V. Travel Medicine 2019:371-2.

41. Talabani H, Kılıç H, Oztüren A, Qasim S. O. Advancing medical tourism in the United Arab. Faculty of Tourism, Eastern Mediterranean University, Gazimagusa, North Cyprus, PO Box 99628, via Mersin 10, 4 January 2019: 1-2.
42. Sethumadhavan U. K. Role of Communication and Soft Skills in Medical Tourism. International Conference on Global Health, Medical Tourism. IIM Kozhikode, IIHMR University Jaipur, 2019.
43. Sen Gupta A. Medical tourism in India: winners and losers. Indian J Med Ethics. 2008;5(1):4-5.
44. Dhodi R.K, Uniyal M, Sharma S. Trends and Scope of Medical Tourism: Case Study of Delhi NCR, India. International Research Journal of Business and Management – IRJBM- ISSN 2322-083X. 2014;2:15.
45. <https://edition.cnn.com/2019/02/13/health/india-medical-tourism-industry-intl/index.html> Erişim: 18.10.19
46. Leng C.H. Medical tourism and the state in Malaysia and Singapore. Global Social Policy 2010;10(3):341.
47. Harryono M, Huang Y, Miyazawa K, Sethaput V. Thailand medical tourism cluster. Harvard Business School Microeconomics of Competitiveness. 2006: 15-17.
48. <https://www.stb.gov.sg/statistics-and-market-insights> 2018. Erişim: 12.02.2019
49. Wong K. M, Velasamy P, Arshad T.N. Medical tourism destination SWOT analysis: A case study of Malaysia, Thailand, Singapore and India. SHS Web of Conferences 12, 01037. 2014: 3-4.
50. Azmi N. A, Chandran S. D, Puteh F. Medical tourism Industry in Malaysia in the 21st Century. 2018: 43.
51. . <https://www.imtj.com/news/million-medical-tourists-malaysia-2017>.
52. Dalen J. E, Alpert S. J. Medical tourists: Incoming and outgoing. The American Journal of Medicine, Vol 132, No 1, January 2019: 9-10.
53. <https://patientsbeyondborders.com/medical-tourism-statistics-facts>
54. . <https://www.imtj.com/medical-tourism-boards>. Erişim: 16.03.19
55. <https://www.howtogermany.com/pages/medical-tourism.html>. Erişim: 16.03.19
56. <https://medicaltourism.com/Forms/Country/mexico.aspx?cid=158>. Erişim: 16.03.19
57. <https://renewbariatrics.com/medical-tourism-mexico/> Erişim: 16.03.19
58. <https://medicaltourism.com/Forms/Country/southafrica.aspx?cid=248> Erişim: 17.03.19.
59. Crush J, Chicanda A. South-South medical tourism and the quest for health in Southern Africa. Social Science & Medicine. 2015;124:314.

60. Ormond M, Sulianti D, More than medical tourism. Lessons from Indonesia and Malaysia on South-South intra-regional medical travel. 2014: 3.
61. <https://www.deik.org.tr/etkinlikler-t-c-ekonomi-bakanligi-koordinasyonunda-guney-afrika-saglik-heyet-ziyaret>. Erişim: 17.03.19.
62. Edmonds A. Almost invisible scars”: Medical tourism to Brazil. Journal of Women in Culture and Society, vol. 36, no. 2. The University of Chicago. 2011: 298-299.
63. <https://patientsbeyondborders.com/brazil>. Erişim: 17.03.2019
64. <https://howlermag.com/Costa-Rica-medical-tourism-industry>. Erişim: 17.03.19
65. Bawazeer A, Rahman A, Barkhuu O, Ilic N, Alag R. Medical Tourism Cluster. 2016: 4.
66. <https://patientsbeyondborders.com/costa-rica>. Erişim: 18.03.19
67. Buzcuz Z, Birdir K. Türkiye’de medikal turizm incelemesi: Özel hastanelerde bir çalışma Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2019;18(1): 312.
68. Ertaş H, Kırac F. Sağlık çalışanlarının medikal turizm faaliyetlerine ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. 2nd International Social and Educational Sciences Symposium. Konya, Turkey, 2018: 651.
69. <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR-232959/2018-yili-genel-turizm-istatistikleri.html>. Erişim: 18.03.19
70. SATURK. <https://dosyamerkez.saglik.gov.tr/Eklenti/10948,06pdf.pdf?0> Erişim: 05.04.19
71. <https://www.tobb.org.tr/saglik/20171229-tss-genel-bakis-tr.pdf> Erişim: 06.04.19
72. <https://shgmturizmdb.saglik.gov.tr/TR-607/mevzuat.html>. Erişim: 07.04.19

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1. Türkiye'nin termal bölgeleri	13
Şekil 2. Singapur uluslararası turist hareketleri istatistikleri 2016-2017.....	21
Şekil 3. Ziyaret amacı sağlıkla ilgili olan giden ziyaretçi sayısı (bin)	31
Şekil 4. Sağlık harcamalarında toplam turizm geliri milyon ABD\$	31
Şekil 5. Akredite edilmiş sağlık hizmeti sunucuları ve tedavi maliyetlerinin karşılaştırılması	32

TABLolar

Tablo 1. 2016 yılında dünyada turist varışlarında ve turizm gelirlerinde ilk on	8
Tablo 2. Sağlık turizmi hizmetleri	12
Tablo 3. Türkiye'deki termal ve diğer turizm amaçlı tesis sayıları	13
Tablo 4. Türkiye'de termal kaynakların bölgelere göre dağılımı	14
Tablo 5. Medikal turizmde potansiyel avantajlar ve dezavantajlar	17
Tablo 6. Ülkelere göre hizmet bedellerinin karşılaştırılması (ABD doları cinsinden yaklaşık rakamları).....	19
Tablo 7. Tedavi maliyetlerinin karşılaştırması	21
Tablo 8. Medikal turizmde ilk on ülke ve medikal turizmde en çok tercih edilen tedaviler	24
Tablo 9. ABD'deki sağlık maliyetlerinin ülkelere kıyasla tasarruf aralığı	24
Tablo 10. Meksika medikal turizmi maliyet karşılaştırması	26
Tablo 11. Dünya ülkelerine göre turizm gelirleri ve turist sayıları	29
Tablo 12. Avrupa ülkelerine göre turizm gelirleri ve gelen turist sayıları	30
Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin medikal turizmde tercih nedenleri	30

Tablo 14. Hastane yöneticilerinin profilleri	39
Tablo 15. Sağlık turizmi kapsamında olan hastaların ülke ve yıllara göre başvuru sayıları ...	40
Tablo 16. Türk soylu uluslararası hastaların ülke ve yıllara göre başvuru sayıları	41
Tablo 17. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların yıllara göre poliklinik başvuru sayıları	41
Tablo 18. Türk soylu uluslararası hastaların yıllara göre poliklinik başvuru sayıları	42
Tablo 19. Sağlık turizmi kapsamında kliniklerde yatarak tedavi alan hastaların yıllara göre dağılımı.....	43
Tablo 20. Kliniklerde yatarak tedavi gören Türk soylu uluslar arası hastaların yıllara göre dağılımı.....	44
Tablo 21. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların aldığı tanılara göre sınıflandırılması.....	44
Tablo 22. Türk soylu uluslar arası hastaların aldığı tanılara göre sınıflandırılması	45
Tablo 23. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların poliklinik hizmet bedelleri	46
Tablo 24. Sağlık turizmi kapsamında yer alan hastaların klinik hizmet bedelleri	46
Tablo 25. Türk soylu uluslar arası hastaların poliklinik hizmet bedelleri	47
Tablo 26. Türk soylu uluslar arası hastaların klinik hizmet bedelleri	47

ÖZGEÇMİŞ

Tez yazarı Semra Böbek, 2004 yılında Trakya Üniversitesi, Kırklareli Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü mezunudur.

Evli ve iki çocuk annesidir. 2004 yılından itibaren Trakya Üniversitesi'nde hemşire olarak görev yapmaktadır.

EKLER

Ek 1

TRAKYA ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ DEKANLIĞI BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU Edirne, Türkiye

ARASTIRMA BAŞVURUSU ONAYIBAŞVURU BİLGİLERİ	PROTOKOL KODU	TÜTF-BAEK 2019/330	
	PROTOKOL ADI	Üniversite Hastanelerinde Sağlık Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi: Trakya Üniversitesi Örneği	
	SORUMLU ARAŞTIRICI ÜNVANI / ADI	Doç. Dr. Emre ATILGAN	
	ARASTIRMA MERKEZİ		
	DESTEKLEYİCİ		
	ARASTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	Tek Merkez Ulusal	Çok Merkez Uluslararası
KARAR BİLGİLERİ	Karar No: 14/28	Tarih: 02.09.2019	
	Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Emre ATILGAN'ın sorumluluğunda yapılması planlanan ve yukarıda başvuru bilgileri verilen Yüksek Lisans Öğrencisi Semra BÖBEK'in tez çalışmasının araştırma başvuru dosyası ve ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş; araştırmaya ilişkin giderlerin gönüllüye ve/veya bağlı bulunduğu sosyal güvenlik kurumuna ödenilmediği koşullarda ve veri toplanacak yerlerden gerekli izinler alındıktan sonra gerçekleştirilmesinde etik bilimsel standartlar açısından sakınca bulunmadığına mevcutun oy birliği ile karar verilmiştir.		
ETİK KURUL BİLGİLERİ			
ÇALIŞMA ESASI	Helsinki Bildirgesi, İyi Klinik Uygulamalar Kılavuzu, TÜTF-BAEK Yönergesi		

ÜYELER

Ünvan/Ad/ Soyadı	Uzmanlık Dalı	Kurumu	Cinsiyeti	İlişki(*)	Katılım (**)	İmza
Prof. Dr. Ülfet VATANSEVER ÖZBEK Başkan	Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları A.D	K	E H	E H	
Doç. Dr. Rıdvan KÖSE ÇINAR Başkan Yardımcısı	Ruh Sağlığı ve Hastalıkları	T.Ü.T.F. Ruh Sağ. ve Has. A.D.	K	E H	E H	
Dr. Öğr. Üyesi Ruhan Deniz TOPUZ Üye	Tıbbi Farmakoloji	T.Ü.T.F Tıbbi Farmakoloji A.D	K	E H	E H	
Doç. Dr. F. Nevin TURAN Üye	Biyoistatistik	T.Ü.T.F. Biyoistatistik A.D.	K	E H	E H	
Doç. Dr. Hakan GÜRKAN Üye	Tıbbi Genetik	T.Ü.T.F. Tıbbi Genetik A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Hasan ÜMİT Üye	İç Hastalıkları	T.Ü.T.F. İç Hastalıkları A.D.	E	E H	E H	
Dr. Öğr. Üyesi Oktay KAYA Üye	Fizyoloji	T.Ü.T.F. Fizyoloji A.D.	E	E H	E H	
Doç. Dr. Cafer Sadık ZORKUN Üye	Kardiyoloji	T.Ü.T.F. Kardiyoloji A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Galip EKUKLU Üye	Halk Sağlığı	T.Ü.T.F. Halk Sağlığı A.D.	E	E H	E H	
Dr. Öğr. Üyesi Fatma Gülşüm ONAL Üye	Tıp Tarihi ve Etik	T.Ü.T.F. Tıp Tarihi ve Etik A.D.	K	E H	E H	
Öğr. Gör. Dr. Sinan ATEŞ Üye	Kadın Hastalıkları ve Doğum	T.Ü.T.F. Kadın Hastalıkları ve Doğum A.D.	E	E H	E H	
Prof. Dr. Sevtap HEKİMOĞLU ŞAHİN Üye	Anestezi ve Reanimasyon	T.Ü.T.F. Anestezi ve Reanimasyon A.D.	K	E H	E H	
Prof. Dr. Atakan SEZER Üye	Genel Cerrahi	T.Ü.T.F. Genel Cerrahi A.D.	E	E H	E H	
Avukat Emine NURLU Üye		T.Ü. Rektörlüğü	K	E H	E H	
Emekli Öğretmen Sinan SEÇKİN Üye		Serbest Üye	E	E H	E H	

*Araştırma ile ilişki
**Toplantıda Bulunma

Prof. Dr. Ahmet İZZET
Dekan a.
Dekan Yrd.